Bat. Gen.
XXVI
9267

HET BILLITON-DEBAT

IN DE

TWEEDE KAMER.

EENIGE BESCHOUWINGEN NAAR AANLEIDING DAARVAN

DOOR

REINIER D. VERBEEK,
Mijningenieur.

(Overgedrukt uit de *Indische Gids*, Maart-aflevering 1892).

LEIDEN. — E. J. BRILL.
1892.

HET BILLITON-DEBAT IN DE TWEEDE KAMER.

XXVI, 1267

HET

BILLITON-DEBAT

IN DE

TWEEDE KAMER.

EENIGE BESCHOUWINGEN NAAR AANLEIDING DAARVAN

DOOR

REINIER D. VERBEEK,
Mijningenieur.

(Overgedrukt uit de *Indische Gids*, Maart-aflevering 1892).

LEIDEN. — E. J. BRILL.
1892.

B.A.T. GENOOTSCHAP VAN K.E.N.W.

Rp. 288.200

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 9 Mei 2012
No. Induk : 41849/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID :
Beli / Hadiah : Ex. Museum

Het Billiton-debat in de Tweede Kamer.

EENIGE BESCHOUWINGEN NAAR AANLEIDING DAARVAN

DOOR

REINIER D. VERBEEK.
Mijningenieur.

Bij hem die, buiten de partijen staande, aandachtig het twee dagen geduurd hebbende debat over het wetsontwerp tot verlenging van de aan de Billiton-maatschappij verleende concessie in de Tweede Kamer volgde, moeten die discussies eenen eigenaardigen indruk te weeg gebracht hebben. Niet bevredigend zeker is die indruk, wanneer men het verkregen resultaat in aanmerking neemt.

Met 48 tegen 42 stemmen werd het wetsontwerp verworpen. Maar wanneer men zich afvraagt, wat het gevelde votum eigenlijk te beteekenen heeft, dan tast men in het duister.

Wenschten die 48 die *tegen* stemden per se de ontginning aan den Staat getrokken te zien? Waren daaronder niet velen die, wanneer maar de bestaande bezwaren tegen enkele artikelen opgeheven werden, vóór eene verlenging der concessie zouden hebben gestemd? Hoe dacht de Minister op dit punt? Zou ook hij, wanneer de Billiton-maatschappij er in had toegestemd eene verlenging van concessie te aanvaarden zoodanig, dat de voorwaarden daarvan *normaal* in stede van *abnormaal* waren vastgesteld, bereid zijn geweest eene verlenging aan de Kamer aan te bevelen?

In het algemeen belang, in het belang van Nederlandsch-Indië en de ontwikkeling der mijnbouw-industrie aldaar ware het,

dunkt mij, wenschelijk geweest, dat zulks duidelijk aan den dag getreden ware.

Te betreuren is het daarom, dat niet, om eene dusdanige zuivere gevoelsuiting van de Kamer en de Regeering te provoceeren, het een of ander lid, alvorens tot de stemming over het wetsontwerp werd overgegaan, eene motie van de volgende of van eene dergelijke strekking heeft voorgesteld:

„De Kamer, op gronden van billijkheid en van belangstelling „in de ontwikkeling der mijnbouw-industrie in Nederlandsch-„Indië, zich bereid verklarende hare toestemming te geven, dat „aan de Billiton-maatschappij verlenging van concessie worde „verleend, mits daarbij geene voorwaarden worden gesteld die „niet ook aan andere concessies kunnen worden toegestaan, gaat „over tot de orde van den dag."

Ik meen, dat zoodoende niet alleen alle leden gedwongen zouden zijn geworden positief hunne meening te uiten, maar dat ook de Kamer dan over het geheel met meer bevrediging op het resultaat zou hebben kunnen terugblikken. Ware het wetsontwerp, nadat die motie behandeld was geworden, dan niet door de Regeering ingetrokken; had men daarover toch zijne stem moeten uitbrengen, dan ware het in ieder geval duidelijk geweest hoe zij, die *tegen* het ontwerp stemden, over de zaak dachten.

Voor eenige leden loste de geheele kwestie zich hoofdzakelijk op in de vraag: is het contract van 1882 al dan niet nietig? Zij kwamen tot de conclusie, dat daaraan elke rechtsgeldigheid moet worden ontzegd. Deze juridische zijde der kwestie werd zeker van alle kanten bekeken en zoo volledig mogelijk toegelicht.

Het kan mijne bedoeling niet wezen, die rechtskundige adviezen hier nader te willen bespreken of te ontleden. Waar zoo bekwame rechtsgeleerden aan het woord zijn, kan de inmenging van een niet-jurist slechts aanmatigend klinken en geen waarde hebben. Ik wensch mij niet te begeven op een terrein waarop ik mij niet voldoende zeker gevoel. Maar toch, wanneer verschillende leden, die in hoofdzaak slechts de juridieke zijde der kwestie behandelden, ook tot de conclusie komen, dat voor eene verlenging van concessie noch gronden van billijkheid noch van landsbelang bij te brengen waren, dan hoop ik, dat men het mij niet euvel zal duiden, wanneer ik met alle bescheidenheid de vraag durf opperen, of de velen, die zich op dat standpunt stelden, in hunne liefde om 's lands belang te dienen niet te

ver gingen, of zij niet te veel zich verplaatsten in de rol van den advokaat die, eventueel, bij een proces, die stelling voor den rechter zal hebben te bepleiten? Ik vraag mij af, of naast al die doorwrochte en van zooveel scherpzinnigheid getuigende betoogen het eenvoudig citaat van een arrest op menigeen niet ook grooten indruk gemaakt heeft. Ik bedoel het geciteerde arrest van 5 October 1849, dat zoo geheel op het onderhavige geval van toepassing verklaard kan worden:

„Wie met den Minister heeft gecontracteerd over een onder-
„werp, uit den aard der zaak tot diens bemoeienis behoorende,
„is *veilig*, en de staat is gebonden, al is de minister zijne macht
„te buiten gegaan."

Menigeen zal zich, meen ik, daar de vraag gesteld hebben: Waren het soms geen kundige, eerlijke of onpartijdige rechters die, na rijp overleg, dat oordeel uitspraken? Zijn soms onze rechtstoestanden thans zoodanig gewijzigd, dat wat *toen* recht heette *nu* niet meer zoo genoemd mag worden? Zoolang deze vragen *niet* in bevestigenden zin beantwoord en zelfs beslist ontkend moeten worden, zal men niet met zekerheid er op kunnen rekenen, dat werkelijk ook de rechter de nietigheid van het contract van 1882 zal uitspreken.

Ik verwonder mij er dan ook niet over, dat vele leden tegen de altijd onzekere kansen van een proces opzagen, zich daarom liever vóór de aanneming van het aanhangige wetsontwerp verklaarden, en zulks waarschijnlijk niet minder ook uit overweging van de door een paar leden geopperde beschouwing, dat wanneer in 1882 de Gouverneur-Generaal een contract had gesloten als nu aan de Kamer werd aangeboden, men hier te lande daarop waarschijnlijk nooit aanmerking gemaakt zou hebben.

Hetgeen op privaat- en publiekrechtelijk gebied gezegd werd verder buiten bespreking latend, wensch ik mij er toe te bepalen, eenige beschouwingen te leveren van meer algemeenen aard en wensch ik vooral hetgeen op staat- en mijnhuishoudkundig gebied ten vóór- of nadeele van de zaak gezegd werd te behandelen.

Men zal het met den heer Farncombe Sanders geheel eens moeten zijn, wanneer hij zegt, dat de geleverde beschouwingen over de juridische zijde van het onderwerp voor de Kamer niet de hoofdzaak konden wezen. Het had kunnen zijn dat, niettegenstaande de uit een juridiek oogpunt geopperde bezwaren, het aanhangige wetsontwerp toch door de Kamer diende aangenomen te worden, hetzij op grond van billijkheid, op grond

van rechtmatige aanspraak van de Billiton-maatschappij of op gronden van landsbelang.

Bij de ontwikkeling zijner denkbeelden vat de heer F. S. zijne taak zelfs (en zeer terecht) ruimer op: hij gaat niet alleen na of, op grond van de door hem op staat- en mijnhuishoudkundig gebied geleverde beschouwingen de Billiton-maatschappij om een der drie boven geformuleerde motieven aanspraak zou mogen maken op eene verlenging van concessie zooals in het wetsontwerp bedoeld werd, maar ook of die Maatschappij *in het algemeen* op grond van die motieven aanspraak op verlenging kon doen gelden [1]).

In *beide* gevallen komt de heer F. S. tot eene negatieve uitkomst. Hij heeft echter, alvorens tot die uitkomst te geraken, vergelijkingen gemaakt met buitenlandsche toestanden, zonder twijfel uitgaande van het beginsel, dat „waar men hier te lande „weinig zich met mijnzaken bezig houdt" (de eigen woorden van den heer F. S.), het voor hem die zich in deze kwestie een onpartijdig oordeel wenschte te vormen, goed zou wezen na te gaan, welke beginselen in andere landen bij den mijnbouw in toepassing worden gebracht en hoe men dáár in een geval als dit zou handelen.

De heer F. S. is de eenige geweest in de Kamer, die dit gelukkige denkbeeld gehad, de zeer juiste methode in toepassing heeft trachten te brengen van zijn voordeel te willen doen met de in andere landen in dit opzicht opgedane ondervinding, en daarom vooral zie ik mij genoopt, mij eenigszins langer bij de door dien afgevaardigde verkondigde leerstellingen op te houden.

De heer F. S. doet uitkomen, hoe hij in deze een geheel onzijdig standpunt inneemt, en herinnert er aan, hoe bij de behandeling dezer zaak ruimschoots gebruik is gemaakt van een argument, dat steeds op het goede publiek indruk maakt, nl.: „de menschen zijn afgunstig op de Billiton-maatschappij," en hoe men zelfs in de Kamer hoorde zeggen: „bij de Hollanders kan eene zaak niet goed gaan, of men begint er op te hakken." Bij hem nu bestaat geene hostiliteit tegen de particuliere industrie,

---

1) De heer F. S. zeide: „Ik wensch dit te doen ook hierom, omdat in eene zaak „als deze, welke zoovele gemoederen in beweging heeft gebracht, waarop zoo algemeen „de aandacht is gevestigd, het publiek zich gewoonlijk niet tevreden gevoelt alleen „door de juridische gronden, maar buiten die gronden om, grooten prijs stelt op wat „men zou kunnen noemen: de innerlijke mérites van de zaak. Eerstens dus: heeft „de Billiton-maatschappij billijke aanspraak — let wel: geen recht — op verlenging „van haar contract?"

het ligt niet in zijne natuur iemand het goede te benijden, hij wenscht de aandeelhouders geluk met hetgeen ze tot nu toe genoten, maar in 's lands belang moet hij zeggen .... nu is het genoeg!

De aandeelhouders zullen dan wel ontstemd zijn, maar dat ligt in de menschelijke natuur. Wanneer ge iemand een aantal jaren in uw huis hebt laten wonen voor een appel en ei en ge zegt hem eindelijk: „nu wil ik er zelf weêr in", dan zal hij vinden dat ge hem gemeen behandeld hebt.

Is bij het stellen van dit voorbeeld niet wel wat veel door den heer F. S. over het hoofd gezien?

Vooreerst dan: was het werkelijk slechts een appel en ei die de bewoner van het huis gedurende eene geheele reeks van jaren betaalde? Een ander afgevaardigde, de heer Beelaerts van Blokland, zeide: „die voordeelen zijn niet gering geweest; in de „nota van 1882 werden zij geschat op f 530 000 's jaars en zij „zullen nu zeker wel tot ongeveer 7 ton gestegen zijn." De heer Bool wees op de groote *indirecte* voordeelen die de exploitatie op Billiton buitendien nog opgeleverd heeft. Hij zeide:

„In de gedachtenwisseling over de Billiton-zaak wordt gedurig „gesproken over de kolossale voordeelen welke die Maatschappij „voor hare aandeelhouders heeft opgeleverd. Die voordeelen zijn „zeker niet te ontkennen; ik heb zelfs dikwerf gewenscht, dat „de Staat daarin voor een grooter deel mocht deelen, maar toch „heb ik mij altijd in die welvaart der Maatschappij verheugd. „Die welvaart toch is ook Indië indirect ten goede gekomen, „want ze heeft den ondernemingsgeest op landbouw- en indus- „triëel gebied in Indië opgewekt en aangemoedigd.

. . . . . .

„Ik heb gemeend deze opmerking te moeten maken, omdat „de voordeelen, door de onderneming afgeworpen, steeds worden „voorgesteld als geen ander resultaat te hebben gehad dan eenige „aandeelhouders wat rijker te maken, terwijl die voordeelen „Indië indirect toch ook zeer ten goede zijn gekomen."

Maar de hoofdzaak, waarop hier waarlijk wel de aandacht mag gevestigd worden, wordt die door den Heer F. S. niet geheel geïgnoreerd?

Dat huis was, toen de bewoner het aanvaardde, geheel verlaten en veronachtzaamd [1]). Het stond in eene woestenij en diende

---

1) De heer Levyssohn Norman zeide: „Wat was Billiton 40 jaar geleden? Eene „woestenij, bewoond door zeeroovers; een eiland door het Gouvernement gerepudiëerd, „na onderzoek door zijn eigen ambtenaren."

slechts tot schuilplaats voor roovers en moordenaars. Het was een groote lastpost voor den eigenaar, die, toen de latere bewoner hem vroeg of hij het hem ten gebruike wilde afstaan, eerst nog een deskundige, in wien hij vertrouwen stelde, daarheen zond, teneinde het vooraf nog eens goed te laten opnemen. En deze kwam terug met het bericht: de bezitting is niets waard; wat de aanvrager daar denkt te vinden is er niet; hij zal in zijne verwachtingen teleurgesteld worden.

De eigenaar stond het verzoek daarop toe, wel met een glimlach op het gelaat, dat iemand zoo onnoozel kon wezen in dat huis te willen gaan wonen en op die plaats zijnen tijd, zijn geld en zijnen arbeid te willen gaan verspillen [1]). Hij kon niet anders dan zich geluk wenschen, dat er iemand gekomen was, die hem de zorg over dat huis van de schouders had willen nemen, een huis dat hem tot daartoe slechts kosten en zorg [2]) en geen voordeel had opgebracht, terwijl hij ten slotte niet nalaten kon in overweging te nemen, dat hij zelf bij deze transactie niet de minste risico liep, maar wel de kans van nu eindelijk eenig geldelijk voordeel uit dat huis te trekken.

Dat was feitelijk de toestand veertig jaren geleden.

En nu?

De bewoner heeft aangetoond, dat zijne veronderstelling juist was. Na in het begin met allerlei tegenspoeden te kampen te hebben gehad, nadat verschillende van zijne proefnemingen totaal mislukten, na in het begin verschillende malen op den rand des afgronds te hebben gestaan, is het hem gelukt uit dat huis eene groote en bloeiende fabrieksonderneming te maken, waaruit

---

1) Evenals in de meeste zaken let men ook in deze alleen op de uitkomst, zonder in aanmerking te nemen welke opofferingen men zich heeft moeten getroosten, welke schijnbaar onoverkomelijke moeilijkheden overwonnen moesten worden om daartoe te geraken. Van het begin af der ontginning van Billiton in 1852 tot het tijdstip dat de concessie aan eene maatschappij overging (1860) dus gedurende acht jaren, hoorde men weinig van en toonde men weinig belangstelling in de zaak, die kwijnde en waarbij toen slechts drie personen geldelijk betrokken waren. Menigmaal heb ik gedurende dien tijd de opmerking moeten hooren, dat de onderneming eene wanhopende zaak was, daar er geen tinerts in genoegzamen voorraad te vinden was; men bejegende mij dikwerf met een soort van medelijden, en zelfs familiebetrekkingen vonden het eene dwaasheid, dat ik mij daarvoor zooveel moeite getroostte. Kwaadgezinden gingen zelfs zóóver van te beweren, dat de eerste tin op Billiton geproduceerd, van Banka afkomstig was.

Joh. F. Loudon. De eerste jaren der Billiton-onderneming.

2) Toen de Billiton-concessie verleend werd, was dit eiland een lastpost voor de Nederlandsch-Indische Regeering en kostte ongeveer f 10/m. 's jaars. Ibidem.

hij zelf zeer zeker ruime winsten heeft getrokken maar ook de eigenaar „niet geringe voordeelen" heeft verkregen.

Wanneer onder die omstandigheden de eigenaar, met de wetenschap dat daarmede het bedrijf van den huurder te niet moet gaan, en alleen met het doel om zich van de geheele zaak meester te maken, tot den bewoner van het huis zegt: „nu is „het genoeg," die zaak trek ik verder geheel aan mij, en ik „kan dat eischen, want ik heb de wet op mijne hand; ruk „uit, gij hebt hier niets meer te vertellen"; in stede van te „zeggen: „ik erken uwe verdiensten, ik ben bereid u mijne „dankbaarheid te betoonen, maar laat ons, nu ons contract ten „einde loopt, met wederzijdsche erkenning onzer aanspraken, „trachten tot een billijk vergelijk te komen" — wanneer de eigenaar van het huis, zeg ik, het eerste doet en het laatste nalaat, dan zullen, ten minste volgens mijne bescheiden meening, velen den huurder gelijk geven, indien hij beweert gemeen behandeld te zijn geworden; dan zal, ik houd mij daarvan overtuigd, de eigenaar zelf van het huis, zoodra de feitelijke toestand hem duidelijk geworden zal zijn, zoodra hij ontnuchterd zal wezen van den glans der millioenen die hem verblindde en die zijn gevoel voor recht en billijkheid in dit geval schijnen beneveld te hebben, tot het inzicht moeten komen, dat hij, te veel gelet hebbende op zijn direct geldelijk voordeel, daarbij de billijkheid tegenover den bewoner geheel uit het oog verloor.

Ik weet, het aangehaalde voorbeeld is niet geheel zuiver gesteld. Ik had er eigenlijk op moeten wijzen, dat ten onrechte gesproken is van een huis, dat de eigenaar ten gebruike afstond. Hij stond in werkelijkheid niets anders af dan het terrein benoodigd voor het bouwen van een huis. Onvermeld daarbij is ook de omstandigheid, dat de bewoner, lange jaren vóór de expiratie van de huurovereenkomst, aan den eigenaar het verzoek deed om verlenging, ten einde zich bijtijds daarvan te vergewissen of deze hem zou worden toegewezen, en het onbevredigende resultaat daarbij verkregen; terwijl aan den anderen kant daarbij onvermeld bleef de zeer onbesliste houding door den eigenaar tot het laatste toe aangenomen. Maar het besproken voorbeeld is dan ook niet van mij; ik trachtte slechts de juistheid van de door den heer F. S. gebezigde argumentatie te toetsen door toevoeging der ter waardeering daarvan onmisbare gegevens.

Ook de heer F. S. moet gevoeld hebben, dat iets ontbrak om

de gelijkenis overtuigend genoeg te doen zijn. Hij heeft daarom getracht aan te toonen, dat de groote verbetering die het huis heeft ondergaan eigenlijk niet de verdienste was van den bewoner, maar dat die, wel bezien, aan niemand anders dan aan den eigenaar van het huis zelf te danken is. En wanneer men dan in aanmerking nam, dat de bewoner, door deze handeling van den eigenaar, in den loop der jaren het twintigvoud van zijn in het huis gestoken kapitaal terug verdiende, dan kon in werkelijkheid de bewoner van het huis nog minder het recht doen gelden van over miskenning van verdiensten te klagen.

De heer F. S. zeide:

„Wanneer het niet is om die millioenen te compenseeren, „zouden wij het dan misschien mogen doen op grond van de „groote verdiensten die de Maatschappij heeft verworven en als „hulde gebracht aan de particuliere industrie?

„Daaromtrent wensch ik het een en ander te zeggen: Ik be„gin met te verklaren, dat van alle particuliere industrieën, „waarvan! ik in Nederlandsch-Indië wel eens gehoord heb, deze „mij voorkomt te zijn geweest de allerminst *particuliere* en de „allermeest *gouvernementeele* particuliere industrie . . . . . .

. . . . . .

„Wanneer is de zaak gaan floreeren? Eerst toen de maat„schappij als vertegenwoordiger gekregen heeft een ambtenaar „van het gouvernement, namelijk den heer Corns. de Groot. „Van zijne komst dateert de bloei der maatschappij."

Ik kan mij voorstellen, dat de eigenaar zich een verdienste uit het gebeurde zou kunnen maken, wanneer de aanstelling van dien ambtenaar op zijn initiatief gebeurd ware. Maar hij mag toch daarop geen aanspraak willen maken, alleen op grond daarvan, dat een zijner vroegere ambtenaren, nadat deze gepensioneerd was, overgegaan is in den dienst van den bewoner en dit zelfs *tegen* den zin van den eigenaar, die hem gaarne in dienst gehouden zou hebben?

En is de voorstelling die de heer F. S. geeft voor het overige wel geheel juist, wanneer hij zegt, dat zoolang de eigenaar zelf exploiteerde de zaak bijzonder slecht ging en een ommekeer ten goede eerst plaats vond van af het optreden van den heer Corns. de Groot?

De heer Corns. de Groot trad als vertegenwoordiger op in het jaar 1866. Volgens het boekje van den heer John F. Loudon bedroeg de tinproductie van Billiton echter reeds in

1863	10 317	picols
1864	11 690	„
1865	17 873	„
1866	25 076	„

In de gedrukte „Memorie omtrent de Billiton-maatschappij" dd. 27 Mei 1865 van de hand van den toen waarnemend Directeur der Billiton-Maatschappij, Robert Browne, dus een jaar vóór de aanstelling van den heer C. d. G. geschreven, lees ik op pag. 19:

„En vermits de productie van Billiton, die, als een gevolg van „de thans aan de exploitatie gegeven wordende uitbreiding, „eerst in 1866 aanzienlijk zal kunnen en moeten toenemen," enz.

Daaruit blijkt, dunkt mij, dat reeds vóór de komst van den heer C. d. G. eene geleidelijke en aanzienlijke vermeerdering van productie was ingetreden en voorbereid.

Ik hoop, dat men mij niet zal willen mis verstaan. Ik maak van mijn recht gebruik om op de door den heer F. S. als volksvertegenwoordiger gebezigde argumenten kritiek uit te oefenen. Maar ik hoop, dat men mij niet van het kleingeestige motief zal verdenken van de verdiensten te willen verkleinen van mannen aan wie terecht de hoogste waardeering toekomt. Het groote organiseerend talent en de kunde en energie waarvan de heer C. d. G. reeds als Chef van het mijnwezen zooveel blijken gegeven had, moesten natuurlijk ook voor de Billiton-maatschappij belangrijke resultaten opleveren, toen hij zijne krachten aan het welzijn van die onderneming ging wijden. Door rechtvaardig te willen zijn ook tegenover anderen, verminder ik in geen enkel opzicht de groote verdiensten van den heer C. d. G.

Wat de door de Billiton-maatschappij verkregen geldelijke voordeelen betreft, de heer Levyssohn Norman wees er op:

„Mij komt het voor, en dit is ook constant in Indië de op„vatting geweest, dat waar de Indische Regeering op het gebied „van nijverheid, landbouw en mijnbouw éénmaal iets uit handen „heeft gegeven, het niet aangaat om, op grond van groote of „grove winsten daarmede behaald, bij de eerste de beste gele„genheid zulks weer terug te nemen ter eigen exploitatie, of „wel de zaak uit te besteden of af te staan aan den hoogsten „bieder."

Neen, wanneer de Regeering billijk en rechtvaardig wil zijn, een eenmaal als juist erkend beginsel consequent wil toepassen, dan mag zij voorzeker, bij de beantwoording der vraag: verlenging of niet? zich niet laten influenceeren door de overweging,

of de zaak den ondernemer tot daartoe al dan niet groote voordeelen heeft aangebracht. Het gaat niet aan, den eenen een recht toe te kennen en den anderen datzelfde recht te ontzeggen, omdat hij, wel bezien, er eigenlijk nog grooter aanspraak op heeft.

Ik kom nu tot de door den heer F. S. op staat- en mijnhuishoudkundig gebied geleverde beschouwingen.

Reeds bij eene vroegere redevoering gaf de afgevaardigde voor Haarlem als zijne meening te kennen, en hij zet het nu nog nader uiteen, dat de mijnbouw kapitaal vernietigt, terwijl de landbouw waarde uit den grond voortbrengt. Gij kunt ééns de tin of de steenkool uit den grond halen, maar dan is het ook daarmede gedaan. Opdat deze zoodoende meer ten bate kome van het algemeen, moet de mijnbouw door den Staat gedreven worden; de landbouw daarentegen kan men aan de particuliere industrie overlaten.

De heer F. S. wenscht niet voor een speciaal geval — daarmede zou men wellicht nog vrede kunnen hebben, want er zijn nu eenmaal geen regelen zonder uitzondering — maar *in het algemeen* voor *alle* in Nederlandsch-Indië aanwezige afzettingen die kolen, ertsen of edelgesteenten bevatten Staatsexploitatie.

In den jaargang 1890 van ditzelfde tijdschrift heb ik bereids eenmaal gelegenheid gehad den heer F. S. het utopische van zijne zienswijze aan te toonen. Ik schijn toen nog niet overtuigend genoeg gesproken te hebben, dat hij nu andermaal op hetzelfde onderwerp terugkomt.

De gronden die ik toen reeds tegen Staatsexploitatie aanvoerde, behoef ik hier wel niet nogmaals te herhalen.

Geen regel zonder uitzondering zeide ik zooeven, en wanneer ik voor Staatsexploitatie van het Ombilien-kolenveld eene uitzondering wensch te doen gelden, is het zeker niet omdat ik de meening of de verwachting koester, dat de Staat daar beter of zelfs *even goed* zal ontginnen als eene particuliere maatschappij, die in ieder geval vrijer in hare bewegingen is. De gronden waarom ik *voor dit speciale geval* Staatsexploitatie wenschelijk acht zijn van geheel anderen aard. Ik heb te minder aanleiding deze hier uiteen te zetten, omdat ten eerste het pleit reeds beslecht is, en ten tweede, omdat die motieven niets gemeen hebben met het onderwerp dat ons thans bezig houdt.

Wanneer de heer F. S. in staat ware in Nederlandsch-Indië, of laat ons maar speciaal Borneo noemen, want van andere gedeelten van den Indischen Archipel is de aanwezigheid van edelgesteenten niet bekend, eene plaats aan te wijzen, waar, even-

als in Griqualand in Zuid-Afrika, de diamanten op hunne primaire, en niet, zooals meestal het geval is, op hunne secundaire vindplaats aangetroffen worden, dan zou ik geen bezwaar er in zien, dat de Staat eens een proef nam met de ontginning. Maar zoolang men de edelgesteenten alleen op hunne secundaire vindplaatsen weet aan te wijzen, zou ik eene dergelijke proefneming, als zijnde een zuiver loterijspel, als deskundige niet mogen aanraden. Het is den heer F. S. wellicht niet bekend, dat de Regeering zich reeds eenmaal op Borneo's Westkust in een dergelijk avontuur heeft begeven; het was in 1823; en dat zij reeds een paar jaren later het vruchtelooze harer pogingen moest inzien. Dat het denkbeeld om voor de Nederlandsche Maagd zoo'n juweelkistje te veroveren den heer F. S. toelacht, kan ik mij best begrijpen. Maar tenzij de heer F. S. zich zelf, als moderne Argonaut, op weg begeve om zulke vindplaatsen op te sporen en aan te wijzen, zie ik niet in, dat zijn denkbeeld verwezenlijkt zou kunnen worden. Bij den eener betere zaak waardigen ijver waarmede genoemde afgevaardigde telkens en telkens weder in de Kamer op Staatsexploitatie der in Nederlandsch-Indië aanwezige delfstofafzettingen aandringt, is het toch wel niet ongerechtvaardigd, wanneer men hem verzoekt eindelijk eens voet bij stuk te houden en dan de plaatsen aan te wijzen, waar die door hem of vanwege de Regeering, opgespoorde vindplaatsen zijn, die het Gouvernement in ontginning dient te nemen.

Toen, voor eenige jaren geleden, Burmah onder Britsch bestuur kwam, waren er natuurlijk dadelijk personen die er aan dachten de daar aanwezige beroemde saffier- en robijnmijnen in ontginning te brengen. Eene maatschappij van £ 300 000 werd opgericht; de inschrijving op de aandeelen had bij Rothschild te Londen plaats; op den morgen der inschrijving waren diens bureaux zoodanig belegerd, dat de chef van het huis zelf geen toegang kon verkrijgen; de aandeelen werden meervoudig overteekend en stegen in een ommezien tot zeer aanzienlijke hoogte. Tot nu toe is de maatschappij er niet in geslaagd saffieren of robijnen van eenige waarde te vinden en de aandeelen van 1 £ vinden thans voor 10 shillings geen koopers.

Is dan het denkbeeld, dat de Staat in Nederlandsch-Indië ontginbare ertsafzettingen zal opsporen en ontginnen eigenlijk iets nieuws, iets wat men nog niet in practijk heeft trachten te brengen? Heeft niet sedert de vestiging der O. I. Compagnie dat denkbeeld herhaaldelijk der Regeering voorgezweefd? De vestiging der O. I. Compagnie op Sumatra geschiedde met het

uitgesproken doel daar goudmijnen te gaan ontginnen, en niet alleen dáár, maar ook in de Kaap-kolonie, op Java en Celebes liet zij onderzoekingen in het werk stellen. Wat was het resultaat?

En in deze eeuw, sedert meer dan 60 jaren, liet de Regeering, eerst door de Natuurkundige Commissie en later door de mijningenieurs, onderzoekingstochten verrichten en onderzoekingswerken uitvoeren. Wat is het resultaat daarvan?

Moet de heer F. S., wanneer hij op deze wijze uit het rijk der theoretische bespiegelingen op het gebied der practische bewijsvoering wordt teruggeleid, niet zelf tot de conclusie komen, dat het door hem gewenschte een hersenschim en practisch niet uitvoerbaar is, dat men, te werk gaande zooals Z.Ed.Gestr. zou wenschen, het algemeen belang *niet* zou bevorderen, want dat men zoodoende over 60-maal 60 jaren nog niet veel verder gekomen zou zijn dan nu?

Reeds wijlen de heer Rud. Everwijn, vroeger Chef van het mijnwezen in Nederlandsch-Indië, heeft in het eerste deel van het Jaarboek van het mijnwezen, 1879, er op gewezen, dat men van het korps gouvernements-mijningenieurs niet het onmogelijke moest verlangen, niet iets dat in geen enkel ander land, door geen enkele andere regeering ooit bereikt werd. Hij voert de getuigenis aan van een ingenieur uit Amerika, op het oogenblik zeker een van de meest delfstof produceerende landen van de wereld:

„Wij hebben hier een geological survey gehad vanwege het „gouvernement der Vereenigde Staten. Mannen als Rossiter „Raymond, Hayden en anderen hebben ongetwijfeld door hunne „opmetingen en onderzoekingen de geologie van deze streken „volkomen juist beschreven en er zeker veel toe bijgebracht „om het zoeken naar de minerale rijkdommen binnen enge „kringen te beperken, doch zij hebben, evenmin als een der „leden van hun talrijken staf, eene enkele ontdekking van be„teekenis gedaan. Het ontdekken van metaaladers kan slechts „plaats hebben door rusteloos graven en omwoelen van het „terrein in alle richtingen en soms tot niet onbelangrijke diepte."

De heer F. S. zou moeilijk een enkel land kunnen aanwijzen, waar zijn beginsel in toepassing wordt gebracht.

Zelfs Turkije brengt dat beginsel niet in practijk. Zelfs Rusland niet, waar eene uitgebreide mijnbouwindustrie bestaat, en waar men dus in de gelegenheid is, niet alleen over de practische waarde en uitvoerbaarheid van dusdanigen maatregel een oordeel

te vellen, maar waar, indien men er werkelijk eenig voordeel in zag, een met onbeperkte macht toegerust Souverein ze ook reeds lang tot uitvoering zou hebben kunnen brengen.

Wel heeft men in vroegere eeuwen in eenige landen dit trachten te doen, maar overal is men er van teruggekomen, nadat men de dure ondervinding had opgedaan, dat men zoodoende niets bereiken kon en dat het eenige middel om den mijnbouw in het leven te roepen en te bevorderen daarin bestond, dat men hem *vrij* verklaarde, dat wil zeggen: dat aan een ieder werd toegestaan mijnen te ontginnen, wanneer hij maar eerst zich de moeite wilde geven ontginbare delfstofafzettingen *op te sporen*. De hoeksteen van het gebouw waarop dit systeem berust is het recht tot ontginning hetwelk men aan den *opspoorder* en *vinder* der delfstofafzettingen toekent. Juist het feit, dat zelfs in de rijkst met nuttige delfstofafzettingen bedeelde landen deze maar niet zoo voor het grijpen liggen, dat ze eerst ten koste van veel moeite en arbeid, ten koste van allerlei teleurstellingen *gezocht*, *opgespoord* moeten worden [1]) maakt, dat het door den heer F. S. verkondigde beginsel niet toegepast *kan* worden. Heb ik dit dan vroeger niet reeds overtuigend genoeg aangetoond? Twijfelt men nog aan de juistheid van mijne niet op theorieën maar op feiten berustende bewering? Men wende dan toch het oog naar Pruisen, het ons aangrenzende land. Daar bestaat het systeem van den vrijen mijnbouw reeds sedert eeuwen. Reeds sedert eeuwen hebben honderden, zoo niet duizenden mijnwerkers daar jaarlijks zich met opsporingswerken bezig gehouden, en het resultaat is, dat nu nog ieder jaar door de regeering een paar honderd mijnconcessies verleend worden. Dat zou niet kunnen geschieden, indien de te ontginnen delfstofafzettingen niet dikwerf zoo *verborgen* lagen in de aardkorst.

En wat men hier in Europa geleerd heeft niet doenlijk te zijn, waar toch de bodem veel meer open en bloot ligt, veel meer toegankelijk is, waar men ieder plekje heeft leeren kennen — dàt wil men in ons uitgestrekte Rijk van Indië in toepassing brengen? Heeft men zich wel eene duidelijke voorstelling gemaakt van de uitgestrektheid van ons gebied aldaar, waar alleen het eiland Sumatra eene oppervlakte heeft zoo groot als geheel

---

1) Men leze wat de Minister van Koloniën in zijne Memorie van Antwoord uit het rapport van den Hoofdingenieur, Chef van het mijnwezen in Ned.-Indië aanhaalt, en wat deze zegt van het ook op Banka plaats hebbend *aanhoudend vinden van nieuwen voorraad tinerts*.

Spanje, Borneo zoo groot als geheel Duitschland? Heeft men zich wel eene duidelijke voorstelling gemaakt van zoo'n land onder de tropen? Is het den verkondiger zulker theoriën wel voor den geest gekomen dat dat land, zoo rijk aan allerlei nuttige delfstoffen, nog meer: een van de rijkste, zoo niet werkelijk *het rijkste nuttige delfstoffen bevattende land der aarde*, voor het allergrootste gedeelte bedekt is met maagdelijk oerwoud? Heeft men zich eene voorstelling trachten te maken van zoo'n oerwoud? Heeft men er aan gedacht, dat bij iederen stap dien men in zoo'n met oerwoud bedekt gebergte te doen heeft, eerst met bijl en hakmes een pad gekapt moet worden door de lianen en slingerplanten die tusschen de dicht opeengedrongen, slanke, hoog opgeschoten en slechts van een bladerenkroon voorziene boomstammen een anders ondoordringbaar netwerk vormen, en dat, afgezien van allerlei andere omstandigheden, het opsporen van nuttige delfstofafzettingen reeds daardoor alleen in Indië met zooveel meer moeilijkheden en bezwaren gepaard gaat dan hier in Europa? Men raadplege eens de lange reeks van slachtoffers die het afmattend klimaat en het zware werk, aan de gemaakte onderzoekingstochten verbonden, geëischt hebben van het korps gouvernements-mijningenieurs en mijnopzieners. Wellicht zal men dan tot het besef komen, wat het beteekent geologische opsporingen te verrichten onder den tropischen hemel.

Men is Dr. Croockewit zeer hard gevallen over zijn rapport in zake Billiton, en zij die het minste in staat waren er over te oordeelen wat het beteekent als deskundige in een nog onbekend terrein opsporingen te moeten verrichten, waren natuurlijk het eerst bij de hand om hem te bespotten. En toch kan het niet moeilijk vallen om uit de geschiedenis van den mijnbouw tallooze dergelijke gevallen aan te halen. Ik zou haast zeggen, dat het een constant verschijnsel is bij nieuw in ontginning komende streken. Heeft men eigenlijk niet op schier elk gebied gelegenheid te zien, hoe, wanneer er eene nieuwe ontdekking gedaan wordt, eerst tal van ongeloovigen en bestrijders hun stem doen hooren?

Toen voor weinige jaren geleden de mare te Londen zich verspreidde, dat er in de Transvaal goudvoerende afzettingen aanwezig waren en men daar pogingen in het werk stelde om de voor de ontginning daarvan noodige kapitalen te vinden, werden verschillende deskundigen daarheen gezonden om hunne bevinding daarover uit te spreken. En zij kwamen terug met de tijding, dat er geen goud in voldoende hoeveelheid te vinden

was. Een van deze heeren, de ingenieur Kitto, die tal van plaatsen in de Transvaal bezocht, in tal van couranten-artikelen zijne meening luide verkondigde, zeide, dat hij aannam al het goud, dat er in Transvaal's bodem bedolven ligt in zijn broekzak weg te voeren. En nu? De Transvaal is in weinig meer dan zes jaren een van de belangrijkste goud produceerende landen van de wereld geworden. De goudproductie van het Witwatersrand-District alleen bedroeg in

1888	213 000	onsen goud
1889	383 500	„ „
1890	495 000	„ „
1891	727 213	„ „

De productie van de maand December 1891 was reeds 80 312 onsen goud!

De denkbeelden van den heer F. S. zijn ook niet in overeenstemming te brengen met de algemeen gehuldigde leerstellingen der staathuishoudkunde.

De mijnbouw *vernietigt* geen kapitaal, integendeel hij *schept* kapitaal en door de verdere verwerking zijner producten rijkdommen [1]). Juist daarom, omdat hij de onmisbare grondstoffen levert tot voeding van tal van industrieën, omdat hij een onmisbare factor is tot *voortbrenging* of *productie*, wordt hij door elke beschaafde regeering zooveel maar mogelijk aangemoedigd, wordt in die landen, waar zijn bestaan mogelijk is, *alles* aangewend om hem in het leven te roepen en duurzaam te doen vestigen.

Het streven om uit zijne bezittingen, uit het hem ten dienste staande kapitaal, zooveel mogelijk voordeel te trekken is den mensch aangeboren. Dit spruit voort uit het streven naar geluk, dat in iederen mensch opgesloten ligt en zonder het bestaan waarvan de maatschappij spoedig te gronde zou gaan, zonder het bestaan waarvan hare verdere ontwikkeling niet mogelijk zou wezen.

Ook de bezitter van een gedeelte van de aardkorst zal trachten daaruit het meeste voordeel te trekken. De een zal het wenschen te benutten om er eene woning of fabriek te bouwen, een ander om er landbouwproducten te telen, boschcultuur te drijven, of vee te fokken, een derde eindelijk ziet, omdat het stuk waarover hij beschikken kan speciaal daartoe geëigend is,

---

1) Het wordt maar al te dikwerf over het hoofd gezien, dat de delfstoffen, zoolang ze verborgen in de aardkost liggen, waardeloos zijn. Eerst door het opsporen en ontginnen erlangen zij waarde en eene grootere waarde nog door de verdere bewerking.

het meeste voordeel er in om een gedeelte van de bestanddeelen, waaruit dat stuk der aardkorst bestaat, er uit te halen, om het gewonnene eveneens tot verdere productie te doen strekken. Is de mijn eenmaal uitgewerkt, dan kan de oppervlakte tot andere doeleinden ingericht en gebezigd worden.

Elke bezitter zal echter in zijn streven naar geluk niet alleen trachten, het te verkrijgen voordeel zoo groot mogelijk te doen zijn, de productie waartoe het hem ten dienste staande stuk aardkorst in staat is zoo hoog mogelijk op te voeren, maar zijn eigen belang brengt mede, dat hij dit zal doen met inachtneming van het behoud zijner bezitting, zijn streven zal van zelf er op gericht zijn de productie zoo lang mogelijk te doen duren.

Tot bereiking van dit doel zal de bezitter beseffen aan den eenen kant zooveel arbeid als mogelijk aan het grondstuk ten koste te moeten leggen, aan den anderen kant begrijpen dat een der hoofdvoorwaarden om de continuiteit der onderneming te verzekeren daarin bestaat, dat hij zorgvuldig te waken heeft tegen *roofbouw*.

Eene regeering die deze beginselen der staathuishoudkunde niet begrijpt, niet er op uit is om zoodanige toestanden te scheppen, dat ze zoo volledig mogelijk in toepassing gebracht kunnen worden, is niet op de hoogte harer taak.

De Regeering die mijnbouwconcessies slechts voor een bepaald tijdperk verleent, begrijpt niet, dat daardoor alleen reeds de drijfveer om geen roofbouw te plegen geparalyseerd wordt, begrijpt niet, hetgeen de heer Levyssohn Norman zoo juist te berde bracht, „dat de zekerheid, de continuiteit van bezit de „groote voorwaarde is om ondernemingen in Indië met succes „in het leven te roepen en te houden." De heer Farncombe Sanders, die de Regeering wil trachten over te halen, dat op eene mijnbouwonderneming het aantal werklieden beperkt moet worden, begrijpt niet, dat hij daarmede het loffelijke streven van den ondernemer zou tegenwerken, om zooveel mogelijk arbeid aan zijne bezitting te verrichten.

Bij den mijnbouw wordt uit de bron wel weggenomen maar niets daarbij gevoegd, zegt de heer Farncombe Sanders, en daarom moeten de nuttige delfstofafzettingen door den Staat ontgonnen worden.

In Europa wordt de mijnbouw reeds sedert eeuwen uitgeoefend en de productie is op het oogenblik grooter dan ze ooit te voren was. Ze stijgt met ieder jaar.

Moet de heer F. S. zelf, wanneer hij hierop opmerkzaam ge-

maakt wordt, niet tot de conclusie komen, dat hij wel zeer overdreven bezorgd was om bij een land, dat zoo groot is als Duitschland, Oostenrijk en Frankrijk te zamen, reeds voor uitputting van den delfstoffelijken rijkdom te vreezen, op een oogenblik, dat de mijnbouwindustrie daar eigenlijk nog eerst in het leven geroepen moet worden *nog zoo goed als in hèt geheel niet bestaat?*

Ik hoop, dat het mij gelukt is hem ook de overtuiging bij te brengen, dat het door hem aanbevolen middel eigenlijk hierop neder komt: Uit vrees van den aanwezigen voorraad een weinig te verminderen, wil ik hem maar liever zoo goed als onaangeroerd laten liggen, er maar liever geen voordeel uit trekken!

De heer F. S. heeft de bezwaren, die hij tegen het ingediende wetsontwerp, uit een mijnhuishoudkundig oogpunt hoofdzakelijk, koesterde, in een drietal punten nedergelegd:

1°. dat de *kolossale vice d'origine*, het uitgeven van het *geheele* eiland, wordt bestendigd;

2°. dat het aantal mijnwerkers niet wordt beperkt;

3°. dat voor de controle, gelijk de memorie van antwoord uitnemend aantoont, geen behoorlijke voorschriften worden gegeven, vooral niet wat de kaarteering betreft.

1°. „Wat beteekent het uitgeven van het geheele eiland „Billiton?" zegt de heer F. S. „Er is hier te lande, waar men „zich over het algemeen weinig met mijnzaken bezighoudt, „het oog niet genoeg op gevallen."

Ten einde te doen zien wat dat eigenlijk beteekent, voert de heer F. S. aan, dat, volgens de Duitsche [1]) mijnwet, de grootste uitgestrektheid, waarover eene concessie loopen kan, voor alle mineralen 219 hectaren bedraagt. Nadat hij ook gewezen heeft op daarop betrekking hebbende bepalingen in Australië en Amerika [2]) zegt hij:

„Nu kan een persoon wel meer dan één concessie aanvragen, „maar dan zal hij voor ieder van de velden moeten aantoonen — „dit is het beginsel van alle mijnrecht — dat in dat terrein het „metaal waarnaar hij graaft voorkomt op zijne natuurlijke bedding."

---

1) Ten onrechte spreekt de heer F. S. van de *Duitsche* mijnwet. Deze bestaat niet, ofschoon men in Duitschland reeds dikwerf op de afkondiging van eene algemeene Duitsche mijnwet heeft aangedrongen. Z.Ed.Gestr. bedoelt de Pruisische mijnwet van 1865.

2) Hetgeen de heer F. S. omtrent Amerika zegt is geheel foutief.

En verder:

„Wat heeft men nu aan die concessionarissen van Billiton „gegeven, 219 hectaren? Neen. 219 000 hectaren? Neen, meer „dan tweemaal 219 000 hectaren!"

Uit deze redeneering blijkt ontwijfelbaar, dat de heer F. S. wenschte, dat men bij eene verlenging der concessie gehandeld had in den geest van de Pruisische mijnwet. Ware zulks geschied, dan zou hij geen bezwaar hebben gemaakt.

Maar wanneer de heer F. S. wenscht, dat de Regeering tegenover de Billiton-maatschappij had gehandeld overeenkomstig de in Pruisen geldende beginselen van mijnwetgeving, dan zal hij billijker- en consequenter-wijze ook moeten toestemmen, dat de Regeering aan die Maatschappij, twintig of dertig jaren geleden, toen deze bij haar om verlenging aanvraag deed, te kennen had moeten geven: wij zijn bereid u eene verlenging toe te staan, wanneer ge u gedraagt overeenkomstig de in Pruisen geldende bepalingen!

En wat zou dan de Billiton-maatschappij gedaan hebben? Zij zou — voldoende tijd en geld stonden haar immers ter dispositie — een aantal jaren later aan de Regeering eene, of beter twee, kaarten van het eiland ingediend hebben, waarop één, of meer waarschijnlijk verschillende, netten van rechtlijnige figuren waren afgebeeld. Ieder van die rechtlijnige figuren zou eene oppervlakte hebben gerepresenteerd van 219 hectaren *of minder*, en in ieder van die figuren zou men een rood cirkeltje gezien hebben. Dat cirkeltje zou den *Fundpunkt* beteekend hebben, de plaats waar men had geconstateerd dat op het terrein tinsteenhoudend berggruis (*spoeling*, zooals de heer F. S. het noemt) dan wel tinsteen in de vaste rots te vinden was. En de Billiton-maatschappij zou dan tot de Regeering gezegd hebben: Geef mij nu eene concessie (à perpétuité liefst, want de Pruisische mijnwet kent natuurlijk geene concessies voor een beperkt tijdperk) voor ieder van die uitgestrektheden, of, aangezien ik toch wensch te *consolideeren*, geef mij dadelijk ééne concessie voor de geheele uitgestrektheid van het eiland; — wanneer het haar gelukt was nl. de aanwezigheid van tinerts over de geheele uitgestrektheid van het eiland te constateeren. Was dit laatste niet het geval, dan zou zij zooveel concessies gevraagd hebben als er aaneengeschakelde figurennetten op de kaart afgebeeld stonden.

Het betoog van den heer F. S. gaat dus niet op. Hij heeft de bepalingen der Pruisische mijnwet dan ook niet begrepen, en daarbij deze verkeerd geciteerd.

De Pruisische mijnwet zegt *niet*, dat de grootste uitgestrektheid waarover eene concessie loopen mag 219 hectaren bedraagt, maar wel, dat *de wettige vinder recht heeft te eischen, dat hem voor iedere vondst eene uitgestrektheid van ten hoogste* 500 000 □ *Lachters* (219 hectaren) *worde verleend*, wanneer er nog voldoende terrein vrij ligt, dat wil zeggen, terrein dat niet bereids aan anderen[2] geconcedeerd is. Kan dezelfde persoon aantoonen, dat hij de wettige vinder is van een aantal ontdekkingspunten (Fundpunkte)[1]), die alle in nog onverleend terrein liggen, en alle op zoodanigen afstand van elkander zijn gelegen, dat elk in een concessieveld van 219 hectaren, of minder, kan worden gelegd, dan zal hem ook voor elk dier ontdekkingspunten eene afzonderlijke concessie moeten verleend worden. Wil hij nu ten slotte al die verschillende concessies, wanneer ze een aaneengeschakeld geheel vormen, tot één enkele concessie vereenigen, dan zal hem, op zijn verzoek, voor dat vereenigde terrein eene nieuwe akte worden uitgereikt. De wet heeft ook hierin voorzien, ofschoon zulk een verzoek wel niet dikwijls gedaan zal worden, omdat er al zeer bijzondere redenen moeten zijn die iemand daartoe zullen doen overgaan[2]).

De heer F. S. heeft ook gesproken over wettelijke bepalingen in Australië. Het is te betreuren, dat een dáár toegepast denkbeeld zijne aandacht ontglipt is; het is anders zeker wel in staat eenig licht te verspreiden ter beantwoording van de vraag: hoe zou men in het buitenland in een geval als dat van Billiton handelen? Zou de conclusie waartoe hij dan had moeten komen bij den heer F. S. niet een geheelen omkeer van zienswijze teweeg gebracht hebben?

In de Australische koloniën namelijk worden op *Crown lands* door de regeering leases verleend voor een bepaald tijdperk, meest voor 20 of 21 jaren.

De wet van Victoria o. a. zegt:

„Leases may be for any period not exceeding twenty years, „but may be renewed for a further period not exceeding twenty „years."

„*May* be renewed" staat daar; niet „*shall* be renewed on ap-

---

1) In een land als Pruisen, waar sedert eeuwen overal ijverig naar ontginbare delfstoffen wordt gezocht, gebeurt het natuurlijk niet licht, dat iemand een belangrijk aantal concessies te gelijk aanvraagt.

2) Toch bestaan er zulke redenen, maar ik zou te uitvoerig moeten worden, wilde ik deze hier uiteenzetten.

plication." De Staat heeft dus de facto het recht om bij een verzoek tot verlenging van de lease, hetwelk volgens de bepalingen in het 19de jaar moet plaats hebben, deze te weigeren, de mijn eenvoudig weder tot zich te trekken. Er zijn talrijke gevallen geweest van mijnen die zeer groote winsten behaalden. Heeft nu de Regeering daar ooit er aan gedacht, van dit haar recht gebruik, en zich van zulke vrij vallende mijnen meester te maken? Neen, nooit. Zij wist maar al te zeer, welk een storm van verontwaardiging dan door de geheele kolonie zou zijn opgegaan. Zij was zich maar al te zeer bewust, hoe unfair zulk eene handelwijs zou wezen. Zij wist maar al te goed, dat, wat ook het *geschreven* recht dicteerde, het *moreele* recht de mijn het *eigendom* van den vinder en opspoorder deed zijn.

Is het niet opmerkelijk, dat een zelfde beginsel in twee verschillende landen van een zoo geheel verschillend standpunt wordt beoordeeld, dat mannen die, zoo dáár als hier, het *noblesse oblige* als opperste richtsnoer hunner handelingen wenschen te doen gelden, bij de beoordeeling van dezelfde vraag toch tot zoo lijnrecht uiteenloopende conclusies kunnen komen?

Overigens zal niemand, die de toestanden kent en weet te waardeeren, er aan denken om op mijnwetgevend gebied raad te gaan zoeken bij Engeland of zijne koloniën dan wel bij de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Wanneer men in dit opzicht raad en voorlichting wenscht, doet men zeker goed zich te wenden tot landen waar de mijnbouw reeds sedert eeuwen bestaat en waar de bestaande mijnwetten dus het uitvloeisel zijn van de sedert eeuwen daar opgedane ondervinding. En te meer zal men zich gedrongen gevoelen dit te doen, wanneer men tevens kan constateeren, dat de mijnbouw-industrie onder den invloed dier wetten zich wel gevoelt.

De vasthoudendheid van het angel-saksische ras aan zijne zoo dikwerf geheel verouderde wetten en instellingen is spreekwoordelijk bekend. Wat Engeland betreft, zoo bestaan daar op het gebied van den mijnbouw wel politiereglementen, maar een eigenlijke mijnwet, in den geest zooals men dien op het continent van Europa opvat, bestaat daar niet, en zou er tevens reeds daarom niet *kunnen* bestaan, omdat de grondeigenaar ook eigenaar is van de daaronder verborgen delfstoffen. Die toestand heeft tot groot nadeel van het land gestrekt, tot veel ongerief aanleiding gegeven en tot oneindig veel geschrijf en klachten. Gelukkig, dat in Engeland het grondbezit nog betrekkelijk zoo

weinig verdeeld, betrekkelijk nog slechts in weinige handen is; anders zou het ongerief nog grooter geweest zijn. Dagelijks nog kan men in Engelsche bladen de klacht lezen, dat het Engelsche kapitaal zich bij voorkeur aan buitenlandsche mijnondernemingen wijdt en de binnenlandsche niet genoeg behartigt. Hoezeer men daar echter ook de kwestie van alle kanten bekeken heeft, men ziet geen kans er verandering in te brengen. Want eene radicale verandering zou alleen door een radicaal middel te verkrijgen wezen, eene algemeene expropriatie.

Terwijl in Engeland alle delfstoffen den eigenaar van den grond behooren, zijn alleen goud en zilver daarvan uitgezonderd. Op deze maakt de Kroon als eigenaar aanspraak. In vroegere eeuwen had ook dat tot vele moeilijkheden aanleiding gegeven, maar sedert had men er weinig meer van gehoord, omdat er in Engeland geen eigenlijke goud- en zilvermijnen, zooals men die elders heeft, ontgonnen worden. Nu een paar jaren geleden komt echter een heer Pritchard-Morgan, een Australisch mijnontginner, en verklaart, dat er in Wales even goed gelegenheid bestaat om rijke goudmijnen te openen als in Australië. Niettegenstaande het algemeen heerschende ongeloof, en het tegenovergestelde gevoelen van tal van deskundigen, opent hij eene mijn en begint ze te exploiteeren. Het gevolg is, dat hij werkelijk belangrijke hoeveelheden goud wint. Aanstonds zijn nu de wachters van de Kroon er bij om haar aandeel te reclameeren. De gewonnen ertsen behooren aan de Kroon, zeggen zij; ze mogen niet van de mijn vervoerd worden alvorens er eene, naar hun inzicht, behoorlijke regeling getroffen is. Het gevolg er van is een proces, dat ten vorigen jare beslist werd. Ik wil het oordeel van een der Londensche vak-journalen over deze kwestie hier afschrijven ten bewijze, dat wij ons waarlijk niet naar Engeland moeten wenden in dergelijke aangelegenheden.

„The judgments of the learned judges in the Court of Appeal „are interesting, as showing the primitive state of legislation „on the subject. One of the lord-justices points out, that in con„sequence of the judges having held more than 300 years ago — „viz, in 1568 — that the Crown was entitled to all mines in „which gold and silver was found, the rights of the Crown so „seriously obstructed the working of many of the most impor„tant mines of the kingdom, that to remedy this state of things „in 1688 an act of Parliament was passed, which prevented „the Crown claiming any copper, tin, iron or lead mine on the „ground that it contained gold or silver. Still the gold and

„silver remained the property of the Crown, and in consequence „the owners were embarassed in working. Four years after „therefore, a further act was passed authorising the owner to „work any copper, tin, iron or lead mine, though it contained „gold or silver, but giving the Crown the option to take the „ore with gold and silver in it at certain prices, failing which „the mine-owner can deal with the whole ore as he pleases. The „court held that such copper, tin, iron or lead mine meant a „mine which was worth working for these metals, and that if „it was not so worth working, but had gold or silver in it „which made it worth working for the gold and silver, then it „became a gold or silver mine and was the property of the „Crown. — This is where legislation stopped more than 200 „years ago."

Ook de mijnwetgeving van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika mag zeker niet tot voorbeeld genomen worden. Op technisch gebied heeft men daar veel verricht, dat ons bewondering afdwingt. De jonge Duitsche, Fransche en Engelsche mijningenieurs die, nadat zij in hun eigen land de noodige wetenschappelijke opleiding genoten hadden, zich 30 en 40 jaren geleden naar den overkant van den Oceaan lieten overzetten, om op de nieuw ontdekte mijnvelden zich eenen werkkring te zoeken, hebben daar eenen toestand helpen voorbereiden, waarop Amerika's eigen ingenieurs thans met vrucht voortbouwen. Geen wonder, dat in een land, waar ieder er op uit is van zijne krachten en zijnen geest het uiterste te vergen, resultaten verkregen werden die het oude Europa soms verbaasd deden staan. Op mijnbouwkundig en metallurgisch gebied kan Europa thans in menig opzicht bij Amerika in de leer gaan. Op het gebied der mijnwetgeving heerscht daar echter een zeer betreurenswaardige toestand. Ik zou tot bewijs daarvan een aantal getuigenissen uit den allerlaatsten tijd kunnen aanvoeren. Ik wil mij echter bepalen tot het volgende, dat wel is waar van ouderen datum is (1874), maar toch nog op het oogenblik even goed van toepassing is als toen het geschreven en in een officiëel werk gepubliceerd werd [1]):

„Mine-owners in good faith have never, within my knowledge, „in a single instance, been able to develop a good paying pro„perty without being obliged either to buy up countless con-

1) Statistics of mines and mining by Rossiter W. Raymond, United States Commissioner of Mining Statistics. Washington, Government Printing office. 1874.

„flicting and really abandoned claims, or to suffer such harras-
„sing and costly litigation as to have rendered even the best
„of mines a generally ruinous investment. This state of affairs
„only too patent to all who have had practical experience in
„our mining regions, needs here no further elucidation." . . .
. . . . . .
„So little reliance has been, here to fore, felt in the virtue of
„an United States patent [1]) to a mine, that the best legal talent
„of the State of Nevada has invariably advised the mine-owners
„not to make application; and in one instance within my own
„knowledge, it happened, as stated to me by one of the best
„mining lawyers on the Pacific Coast, that the chief obstacle to
„the winning of a certain lawsuit was the very fact that one
„of the parties thereto had obtained an United States patent.
„In any pursuit where the rewards of success are as brilliant
„as they are in mining, the risk must, perforce, be commensu-
„rately great. I do not, however, mean to allege that legitimate
„prospecting outlays bear any comparison with the returns of
„a rich *strike*. Quite the reverse; all miners are ready and wil-
„ling to take such risks. But when to these there is added the
„present terrible uncertainty of title it is enough to discourage
„all persons, except those who have absolutely nothing to lose,
„or those who, confident in the length of their purse, can bid
„defiance to all blackmail, and can even crush out legitimate
„and poor owners."

Ik moet het opgeven hier nader uiteen te zetten waarop het vicieuse der bij de Amerikaansche mijnregeling aangenomen begrenzing bij ertsafzettingen berust, een systeem dat tot eindeloos geharrewar en steeds nieuwe processen aanleiding *moet* geven. Het heeft eenige overeenkomst met de vroeger in Duitschland gebruikelijke *Längenfelder*, die daar, om dezelfde reden, niet meer in toepassing komen. Om voor leeken in het vak eenigermate verstaanbaar te wezen zou ik zeer uitvoerig moeten zijn, en zou ten slotte wellicht toch nog niet begrepen worden.

Ik hoop, dat het mij gelukt is overtuigend genoeg aan te toonen, dat wij ons waarlijk niet tot Engeland en zijne koloniën, of tot de Vereenigde Staten, te wenden hebben om raad bij het ontwerpen onzer mijnregelingen. Ofschoon in Australië de toestand op verre na niet zoo vicieus is als in Noord-Amerika, zoo is daar toch ook niet veel dat ons, wel beschouwd, tot navol-

1) Concessie.

ging zou kunnen strekken. Daarbij is het niet voldoende om eenvoudig te zeggen: dáár is het zus en zóó, alzoo moest het bij ons ook zóó wezen. Voor hem die de buitenlandsche mijnwetgevingen met vrucht wenscht te raadplegen, om daaruit het werkelijk goede af te zonderen, zal het zeker zaak wezen, vooraf zich met de geschiedenis van het ontstaan dier wetten vertrouwd te maken, zich op de hoogte te stellen van de motieven die tot eene dergelijke regeling geleid hebben en de gevolgen die de regeling gehad heeft. Zoodoende alleen zal men op deugdelijke wijze de vraag kunnen beantwoorden, of die bepalingen ook voor Nederlandsch-Indië nuttig en wenschelijk zouden kunnen zijn.

Toen in 1848 de eerste goudontdekkingen in Californië plaats hadden, en naar aanleiding daarvan duizenden naar het nieuwe Dorado stroomden om er hun fortuin te zoeken, bestonden er in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika geen mijnwetten, en al waren zij er geweest, wat had het geholpen? Men zou ze toch niet hebben kunnen toepassen. Op ieder nieuw ontdekt goudveld deed de behoefte eener regeling zich echter al duidelijk gevoelen, en daarom ontwierpen de toegestroomde diggers zelf bepalingen, waaraan een ieder zich te onderwerpen had. Aangezien de honderden en duizenden die op de verschillende goudvelden bijeengestroomd waren, met het doel het dicht aan de oppervlakte liggende berggruis te bewerken, ten einde daaruit het in den vorm van stof en korrels aanwezige goud af te zonderen, ieder een stuk van dien grond zijn eigen wenschten te noemen, kon natuurlijk aan ieder slechts eene kleine uitgestrektheid toegewezen worden, kon het niet anders of de claims moesten van geringen omvang zijn. Dat voldeed dan ook aan de bestaande behoefte; ieder werkte voor zich of bij kleine troepjes en met de meest primitieve hulpmiddelen. Aan meer geregelden mijnbouw, die met behulp van de technische hulpmiddelen van den nieuweren tijd gedreven wordt, werd eerst jaren later gedacht, wanneer het gelukte een aantal claims tot een geheel te vereenigen. Wat wonder, dat men toen inzag, dat juist die kleine mijnvelden een vloek waren die op den mijnbouw rustte en toestanden in het leven moesten roepen zooals ik ze door het boven aangehaalde citaat geschetst heb? Wat daar in Noord-Amerika gebeurde had in vroegere eeuwen ook in Duitschland plaats gehad, ofschoon wellicht niet in die mate, en hetzelfde herhaalde zich in de Australische koloniën en ook in Zuid-Afrika bij de diamantvelden. Toen hier, bij Kimberley, de eerste diamanten

ontdekt werden, waren het ook kleine claims die men individueel bewerkte, en hoeveel moeilijkheden en jaren van strijd heeft het niet gekost eer die kleine claims zich tot eenige groote maatschappijen konden vereenigen, toen men de noodzakelijkheid inzag om de mijnen op rationeele wijze te ontginnen.

Gelukkig, dat in Nederlandsch-Indië de toestanden anders zijn en dergelijke overgangen daar niet behoeven doorgemaakt te worden. Het klimaat veroorlooft niet, dat Europeanen als mijnwerkers in de buitenlucht handenarbeid verrichten. Het toestroomen van diggers is alleen daarom reeds niet mogelijk. Wanneer in Nederlandsch-Indië mijnbouwondernemingen in het leven geroepen worden, dan zullen zij steeds op grooter schaal dienen te werken. Men zal dienen te werken met inlandsche of Chineesche werklieden, onder Europeesch deskundig toezicht en met behulp van de technische hulpmiddelen van den nieuweren tijd. Aangezien de te betalen traktementen voor Europeesch deskundig toezicht meer zullen bedragen, dan in schier alle andere mijnlanden, hooger zelfs dan in Amerika of Australië, en daarbij alle hulpmiddelen, gereedschappen, machines, bouwmaterialen, ontploffingsmiddelen, enz. eerst uit Europa dienen aangevoerd te worden, moeten de algemeene kosten bijzonder hoog komen te staan, en dit kan men alweder alleen goedmaken door op groote schaal te werken. Eischen de landbouwondernemingen dáár de uitgifte van erfpachtsperceelen van een belangrijke uitgestrektheid, nog meer zal dit een vereischte wezen voor Europeesche mijnbouwondernemingen. Niemand die slechts eenig begrip van de eischen van den mijnbouw heeft zal dit betwijfelen. Te willen beweren, dat men de Billiton-maatschappij, die met een kapitaal van verscheiden millioenen werkt, en jaarlijks eene productie heeft die eveneens eene waarde van millioenen representeert, een mijnveld van geringe uitgestrektheid moest toekennen, is werkelijk te ongerijmd.

Ik meen aangetoond te hebben, dat de motieven waarom de heer F. S. de verdere verlenging der concessie voor het geheele eiland Billiton minder wenschelijk acht niet van deugdelijken aard zijn. Daarmede wil ik geenszins geacht worden, eene dergelijke verlenging van concessie te verdedigen. Ik zal later gelegenheid hebben hierop terug te komen en daaromtrent dan mijn gevoelen uiteenzetten.

2°. De heer F. S. had gewenscht, dat in het contract met de

Billiton-maatschappij eene clausule ware opgenomen, waarbij het aantal mijnwerkers, dat zij zou mogen gebruiken, beperkt werd!

Plinius [1]) zegt, over den goudmijnbouw sprekende, het volgende:

„20 000 ponden goud, verhalen sommigen, dat op deze wijze „Asturië, Gallicië en Lusitanië jaarlijks opleveren en wel Asturië „het meest. Nergens anders is zulk een opbrengst. Voor Italië „is daartegen gewaakt door een oud verbod van den Senaat. „Er is een wet van een Censor betreffende de goudmijnen van „Ictimuli, in het land der Vercelli, waarbij werd belet, dat de „staatspachters meer dan 5000 menschen aan dat werk hadden" [2]).

De heer F. S. weet ons nu, naar aanleiding hiervan, mede te deelen, dat deze beperking werd voorgeschreven omdat anders die pachters zulke buitensporige winsten zouden maken! De Romeinen zijn de beste administrateurs ter wereld geweest en hadden groote ondervinding juist op het vak van mijnbouw opgedaan! Zij hadden een uitgewerkt mijnrecht reeds ten dage van Caesar! Eene *vaste* conditie in de zoogenaamde *lex Censoria* was, dat het aantal mijnwerkers, dat op het mijnveld toegelaten zou worden, werd vastgesteld.

Niets natuurlijker dus, dan dat men ook de Billiton-maatschappij op dezelfde wijze de duimschroeven aanzette!

Dat de Romeinen een uitgewerkt mijnrecht reeds ten dage van Caesar hadden is eene zeer interessante mededeeling, die niet kan nalaten groote belangstelling in de mijnbouwkundige wereld te verwekken [3]). Ik hoop, dat de heer F. S. in staat zal wezen, de bewijzen daarvoor bij te brengen en dat die wetten dan ook nieuwe gezichtspunten zullen openen; anders zullen

---

1) Plinius, Nat. Hist. Lib. XXXIII, Cap. 4, § 21.

2) Wat den volzin betreft, „Voor Italië is daartegen gewaakt," enz. zoo is de beteekenis daarvan niet duidelijk. De beperking tot 5000 werklieden voor deze speciaal aangegeven mijnen, zou ik liever op de volgende wijze wenschen te verklaren. De Romeinen lieten de mijnen, die zij in de veroverde provincies aantroffen, door slaven, krijgsgevangenen of veroordeelden bewerken. Ook met de mijnen van Ictimuli in Noord-Italië zal dit het geval geweest zijn, en de genomen maatregel dus waarschijnlijk ten doel gehad hebben, om eene te groote opeenhooping van deze altijd gevaarlijke en tot opstand geneigde elementen te voorkomen.

3) Julius Caesar leefde van 100—44 vóór Chr. geb. Klostermann zegt: „Im römi„schen Recht galt bis zum vierten Jahrhundert unserer Zeitrechnung das unbeschränkte „Recht des Grundeigenthümers in Bezug auf jede Art des Bergbaues" (waardoor natuurlijk het bestaan van een mijnrecht onmogelijk werd). „Aus dem vierten Jahr„hundert sind uns dagegen einige Kaisergesetze erhalten welche eine gesetzliche „Einschränkung des Grundeigenthums in Bezug auf dem Bergbau und gewissermas„sen den Keim der Bergbaufreiheit enthalten. Diese Gesetze finden sich im Codex „Theodosianus."

velen zonder twijfel eerder geneigd zijn het gevoelen te deelen van een Fransch mijnrechtsgeleerde [1]) wanneer deze zegt:

„Les règles du droit romain relatives à l'exploitation des mines „n'ont qu'un intérêt de pure curiosité historique. Au point de „vue doctrinal on ne peut tirer aucun enseignement utile de la „législation minérale de pays et d'époques où l'on a méconnu „le caractère essentiel de la nature des mines, la fongibilité des „substances exploitées."

„Nisi tale sit, ut lapis ibi renascatur, quales sunt in Gallia, „sunt et in Asia."

De heer F. S. zegt verder:

„Er is in 1882 gezegd: De Maatschappij zal roofbouw gaan „plegen. Het antwoord was: hoe kunt gij dit verwachten van „fatsoenlijke lieden? De hemel beware er mij dan ook voor, te „zeggen, dat de Maatschappij roofbouw heeft gepleegd of zal „plegen. Roofbouw is: wanneer men alleen het allerbeste er „uithaalt en de rest laat zitten. Op die manier heeft de Maat„schappij niet geëxploiteerd, ze heeft eenvoudig gepleegd *inten„sieve cultuur*."

Het is duidelijk. Het woord *roofbouw* is het, dat den heer F. S. hier op een dwaalspoor gebracht heeft. Hij heeft zich geene duidelijke voorstelling van dat woord kunnen maken en, alleen op den klank afgaande, zich eene eigene theorie over de beteekenis daarvan geschapen. De Billiton-maatschappij heeft *geroofd*, *te veel* tinerts opeens uit den grond willen halen, de aandeelhouders hebben te spoedig rijk willen worden. Dat moest tegengegaan worden, want een goed huisvader gaat spaarzaam te werk, zou het tinerts maar bij beetjes uit den grond gehaald hebben [2]). Zóó ongeveer stel ik mij voor, dat de heer F. S. geredeneerd moet hebben, want op andere wijze is er werkelijk geen logisch verband in zijn betoog te brengen, is het niet mogelijk zich te verklaren, hoe hij tot het denkbeeld is kunnen komen, om aan eene vrije industrie beperking van arbeidskrachten te willen voorschrijven.

---

1) Aguillon, Législation des mines.

2) De heer F. S. zeide: Wat is nu het gevolg van deze nalatigheid?" (nl. dat het aantal mijnwerkers niet beperkt werd). „Dat het normale cijfer van mijnwerkers, „dat in 1881, vóór het Kamervotum van 23 Februari 1883, bedroeg 4 000 geregis„treerden, sedert dien tijd, na het Kamervotum, is aangegroeid tot 8 700, waarvan „7 116 ingedeeld, d. w. z. nog 300 meer dan de Staat der Nederlanden, als goed huis„vader exploiteerende, regelmatig op Banka doet werken, ofschoon dit eiland driemaal „zoo groot is als Billiton."

Men verbeelde zich eens eene Regeering, die bij de Kamer eene wet indient, waarbij bepaald wordt, dat de Nederlandsche landbouwer of industriëel slechts een beperkt getal arbeiders aan het werk mag stellen!

De toepassing van eene krachtige ontginning (bij den landbouw kan men wel van *intensieve cultuur* spreken, maar toch niet bij den mijnbouw), eene ontginning die, acht slaande op de marktprijzen, er op uit is de productie zoo hoog mogelijk op te voeren, kan uit gezonde economische beginselen slechts aanbeveling verdienen. Alleen zal men hierbij de voorwaarde moeten stellen, dat ook zooveel mogelijk *al* het aanwezige erts verkregen wordt; dat men, zonder noodzaak, niet een gedeelte achterlaat en zoodoende voor de industrie verloren doet gaan.

Het woord „roofbouw" heeft bij de discussies in de Tweede Kamer steeds eene groote rol gespeeld, en ik geloof geen ondienst te bewijzen wanneer ik tracht eene zoo éénvoudig mogelijke verklaring daarvan te geven.

Roofbouw bij den mijnbouw bestaat niet daarin, dat men *te veel* delfstof op eenmaal uit de mijn tracht te halen; integendeel, bij roofbouw wordt *te weinig* erts uit de mijn gehaald, laat men *te veel er in zitten.*

Roofbouw bestaat ook niet uitsluitend daarin, dat men alleen het *allerbeste* uit de mijn haalt en de rest laat zitten; integendeel, door roofbouw te plegen laat men dikwijls het allerbeste zitten, maakt men dat dit veelal niet meer gewonnen kan worden.

Door roofbouw te plegen tracht men alleen dat uit de mijn te halen wat *gemakkelijk* te verkrijgen is, onbekommerd om het *duurzame* van de ontginning. Bij den mijnbouw ziet men dikwerf gebeuren, dat de rijkste, en dus de beste, gedeelten van de afzetting in grooter diepte liggen. Heeft men, door het plegen van roofbouw, niet gelet op de duurzaamheid van de ontginning, dan kan het gebeuren, dat men niet meer bij dat rijkere gedeelte kan komen, of dat het, wanneer b. v. de mijn ontijdig ingestort is, te kostbaar zou worden om de mijn opnieuw van de oppervlakte uit te openen en in staat van ontginning te brengen.

Het spreekt van zelf, dat bij een mijnontginning de menigvuldigste combinaties zich kunnen voordoen. De omstandigheden waaronder de delfstofafzettingen zich hebben gevormd zijn overal verschillend; op geen twee plaatsen zal men absoluut dezelfde toestanden terugvinden. Tot *sa plus simple expression* gereduceerd, en speciaal op het ons bezig houdende geval toegepast, zal men

zich op de volgende wijze eenigzins eene voorstelling van de zaak kunnen vormen. Men denke zich eene zijde spek, met de huid naar boven gekeerd. Evenals hier zich afwisselende lagen spek aan het oog vertoonen met reepjes vleesch daartusschen, zoo vertoont de op den rotsachtigen bodem van Billiton afgelagerde bovengrond afwisselende lagen van zand en klei en daartusschen lagen die meer of minder tinsteen-zand voeren. Deze laatste nu zijn de lagen die ontgonnen dienen te worden.

Liggen die te ontginnen lagen dicht bij de oppervlakte, dan noemt men ze *koelit*-lagen [1]); de tot ontginning daarvan aangelegde werken *koelit-mijnen*. De dieper en meest op den vasten rotsgrond liggende lagen zijn de *kollong*-lagen [2]); de voor de ontginning daarvan aangelegde mijnen worden met den naam *kollong-mijnen* bestempeld.

Nu is het duidelijk, dat doorgaans voor de ontginning van de koelit-lagen minder werk vereischt wordt, omdat het afdekken van de waardelooze zand- of kleilagen die daarop mochten liggen gemakkelijk zal kunnen plaats hebben.

Gesteld, op eene plaats komen, twee van zulke lagen boven elkander voor, van gelijke dimensies en van gelijk ertsgehalte, de eene dicht bij de oppervlakte, de andere daarentegen op grooter diepte. De ontginning van de bovenste laag heeft den ontginner eene hoeveelheid tin geleverd, die hem per picol f 20 [3]) kost. Wanneer hij de tin voor f 40 kan verkoopen, heeft hij f 20 winst per picol behaald. Hij gaat nu voort met de ontginning en bewerkt ook de onderste laag. Voor de ontginning daarvan heeft hij echter meer werk moeten verrichten; de picol tin komt hem hier op f 35 te staan. Bij verkoop behaalt hij echter zoodoende toch nog f 5 winst per picol voor deze hoeveelheid, terwijl hij, over het geheel genomen, en het een met het ander gerekend, f $12^1/_2$ winst per picol voor de geheele uit de twee lagen geproduceerde hoeveelheid verkregen heeft.

Maar er is meer. De ontginner heeft die f 5 winst bij ontginning der onderste laag alleen kunnen verkrijgen, doordat hij van den beginne af zijn werkplan op de ontginning daarvan heeft ingericht. Van het begin af aan moet hij van plan zijn ge-

---

1) *Koelit* beteekent in het Maleisch *huid, schors.*

2) *Kollong* beteekent in het Maleisch *gat, geul, hol.* Voor de ontginning dezer lagen moeten geulen of holen gegraven worden.

3) Ik neem hier natuurlijk cijfers aan alleen tot verduidelijking van de zaak, en zonder er op te letten, of die prijzen in werkelijkheid juist bij de ontginning van de een of andere mijn besteed zijn geworden.

weest om die onderste laag mede te ontginnen. Is dit niet het geval geweest, heeft hij de waardelooze klei- en zandlagen, die reeds de bovenste tinsteen houdende laag bedekten, niet ver genoeg verwijderd, maar deze in de nabijheid neêrgestort, zoodat zij, tot blootlegging van de onderste tinsteen voerende laag, weder ten tweeden male verwerkt of weggeruimd moeten worden, dan zou het allicht kunnen gebeuren, dat de exploitatie van die onderste laag voor zich niet meer met voordeel zou kunnen plaats hebben. De ontginner zou dan *roofbouw* gepleegd hebben, niet rationeel en volgens de regelen van de kunst te werk zijn gegaan. Die onderste laag kan dan als *verloren* beschouwd worden.

Dat dit nu niet te verhoeden zou wezen door de arbeidskrachten waarover de ontginner te beschikken heeft te willen beperken; dat men, door den ondernemer de noodige arbeidskrachten te willen ontnemen, juist wanneer hij ze tot verrichting van het meerdere werk noodzakelijk gebruiken moet, niets anders zou bereiken dan hem in de onmogelijkheid te stellen zijne plichten na te komen, hem een argument te geven om zich daaraan te onttrekken, behoeft wel verder geen betoog.

Ik geloof voldoende aangetoond te hebben, dat het door den heer F. S. aanbevolen middel juist het tegenovergestelde zou uitwerken van hetgeen hij bedoelde. Het zou slechts kunnen dienen om den ondernemer *tot roofbouw aan te sporen*!

De Minister van Koloniën zeide omtrent dit onderwerp het volgende:

„Mijn eerste bezwaar dat ik bij art. 3 heb te kennen gegeven „is, dat deze overeenkomst geen voorzorgsmaatregelen inhoudt „tegen hetgeen men bij den mijnbouw roofbouw noemt.... „Waar een geheel eiland wordt afgestaan, en het nog geheel „onzeker is hoeveel tin het bevat, is er volstrekt geen waarborg, „dat een van het standpunt van den concessionaris rationeele „exploitatie gedurende de toegestane 35 jaren de Maatschappij „er toe zou leiden om van den tinvoorraad zooveel partij te „trekken als het algemeen belang vordert; met andere woorden: „om niet door hare wijze van exploitatie te bemoeilijken of „onmogelijk te maken latere exploitatie van minder rijke, van „armere mijnen. Om dit zooveel doenlijk nog te keer te gaan, „had de Staat zich, naar mij door deskundigen toegelicht is, „moeten voorbehouden, om de orde van de exploitatie aan te „wijzen. Het duidelijkst zal het den heeren worden, wanneer „ik een deskundige zelf laat spreken. Hij zegt: „„De Billiton-„„Maatschappij mag niet zoo ontginnen dat eene latere ontgin-

„ „ning van andere terreinen daardoor bemoeilijkt wordt; zij
„ „mag niet bederven door ten behoeve eener tegenwoordige ont-
„ „ginning dooden grond te spoelen op terreinen waarvan niet
„ „ten genoege van de Regeering kan aangetoond worden, dat zij
„ „ geen voldoende erts bevatten om in aanmerking te komen
„ „voor latere ontginning.

„ „Daarvoor is toezicht noodig, en ik kan er bijvoegen, dat,
„ „indien ik wel ingelicht ben, de vorenbedoelde regel bij de
„ „ontginningen op Billiton niet altijd is in het oog gehouden.
„ „Ik zou daarom eene bepaling niet misplaatst achten noch
„ „hard vinden, waarbij de Regeering zich het onvoorwaardelijk
„ „recht voorbehoudt om de bewerking van eene mijn, van een
„ „werkplaats of van een terrein te verbieden, bijaldien, en
„ „zulks uitsluitend ter harer beoordeeling, de ontginning daar-
„ „van schade doet aan de eventueele latere ontginning van
„ „nabijgelegen terreinen.""

„Wij staan hier voor eene abnormale concessie; hier is meer „te doen; in de eerste plaats om te waken tegen roofbouw", zegt de Minister iets later.

Ik geloof dat de Minister hier een volkomen juist standpunt heeft ingenomen. Alleen met de aangegeven voorbehoedmiddelen kan ik mij niet vereenigen, en het zou zeker vleiend voor mij wezen, wanneer ik den Minister van de juistheid mijner zienswijze kon overtuigen.

De Minister geeft niet onduidelijk als zijn vermoeden te kennen, dat de Billiton-maatschappij tot nu toe roofbouw gepleegd heeft. Ik voor mij wil gaarne de verklaring afleggen, dat het mij ten hoogste zou verwonderen, wanneer zij het *niet* gedaan had.

De Billiton-maatschappij heeft roofbouw gepleegd. Het feit is te betreuren, en uit een staathuishoudkundig oogpunt moet het in ieder opzicht gelaakt worden.

Maar, dit toegestemd hebbende, laat ons bij de beoordeeling van het feit trachten ons weder op een geheel onzijdig standpunt te plaatsen. Zullen wij dan niet tot de overtuiging moeten komen, dat de omstandigheden de Billiton-maatschappij er toe *genoodzaakt* hebben, zóó en niet anders te handelen?

Wij hebben ook in Nederland eene mijnwet. Het wordt maar al te dikwerf naar het schijnt vergeten. Het is de Fransche van het jaar 1810.

Aan welke omstandigheid nu heeft die Fransche mijnwet van het jaar 1810 haar aanzijn te danken? Ik wil het hier opnieuw in herinnering brengen.

Een van de eerste maatregelen die, na de revolutie van het jaar 1789, de nationale vergadering in Frankrijk nam, was het voorbereiden van eene nieuwe mijnwet. Den 28sten Juli 1791 werd deze afgekondigd. Spoedig bleek het echter, dat ze in het geheel niet aan de verwachtingen beantwoordde die men daarvan gekoesterd had en dat, tengevolge van deze wet, de betreurenswaardige toestand, waarin de mijnbouwnijverheid verkeerde, zelfs nog erger geworden was.

De voornaamste beweegreden tot het ontwerpen en afkondigen van de nieuwe mijnwet was de wensch om te gemoet te komen aan de algemeene klacht, dat de maatregelen, door de vroegere regeeringen genomen, zoo onbestendig van duur waren geweest en daarom zoo tot nadeel van de mijnbouw-industrie hadden gestrekt. En nu beging men in die wet van 1791 dezelfde fout door te bepalen, dat de concessies tot mijnontginning hoogstens voor een tijdperk van 50 jaren verleend zouden worden. Roofbouw op groote schaal *moest* van die bepaling het gevolg wezen. Men had niets bereikt dan het vermorsen der delfstoffen te wettigen, slechts *le gaspillage légal*, zooals men het gebeurde later noemde, ingevoerd.

In den hopeloozen toestand, waarin zich de mijnbouw-industrie in Frankrijk bevond, kon alleen eene geheel nieuwe en op geheel verschillende grondslagen ontworpen mijnwet verandering brengen. Men ging bij Duitschland ter school, en Napoleon I zelf was het, die in de den 18den November 1809 gehouden zitting van den Raad van State het beginsel, waarop de nieuwe wet gebaseerd moest worden, aldus formuleerde:

„Il y a un très-grand intérêt à imprimer aux mines le cachet „de la propriété. Si l'on n'en jouissait que par concession, en „donnant à ce mot son acceptation ordinaire, il ne faudrait que „rapporter le décret qui concède, pour dépouiller les exploitans; „au lieu que, si ce sont des propriétés, elles deviennent invio„lables. Napoléon lui-même, avec les nombreuses armées qui „sont à sa disposition, ne pourrait néanmoins s'emparer d'un „champ, car violer le droit de propriété dans un seul, c'est le „violer dans tous. Le secret ici est donc de faire des mines de „véritables propriétés, et de les rendre par là sacrées, dans le „droit et dans le fait" [1]).

Napoleon begreep zeer juist, dat het eenige middel om de

1) Législation sur les mines par M. le baron Locré.

belangen van den Staat, dus van het algemeen, met die van den ontginner één te doen zijn hierin bestond, dat men geene concessies voor beperkten tijd verleende maar voor altijd, dat men de mijnen aan den ontdekker in *eigendom* afstond. Alleen wanneer de exploitant de mijn als zijn eigendom kon beschouwen, mocht men van hem verwachten, dat hij ze en bon père de famille zou ontginnen, dat hij zijn best zou doen de ontginning zóó te leiden, dat de mijn zoo lang mogelijk zou kunnen produceeren, dat hij er naar zou streven zoo veel mogelijk *al* de aanwezige delfstof uit de mijn te halen. De commissie uit de wetgevende vergadering, die van het wetsontwerp bericht moest geven, zeide dan ook, geheel ingenomen met dat beginsel, in haar rapport o. a. het volgende:

„La perpétuité des concessions aura l'avantage inappréciable „de donner aux concessionnaires cet esprit de prévoyance, de „conservation et de perfectionnement qui semble appartenir ex„clusivement au propriétaire."

Dit beginsel, dat de mijnen aan den *vinder*, hem die ze *opgespoord* heeft, *in eigendom* dienen te worden toegekend, wil men niet toestanden scheppen die ten nadeele van den mijnbouw en van het algemeen belang strekken, wordt door *alle* regeeringen van het vasteland van Europa toegepast.

De heer F. S. zeide: „Tot nu toe is tegenover en ten faveure „der Billiton-maatschappij elk beginsel van mijnrecht overtreden „en iedere voorzorgsmaatregel dien men had kunnen nemen, „met de uiterste zorgvuldigheid nagelaten." Ik kan dat toegeven, wanneer de geachte afgevaardigde dat *ten faveure der Billiton-maatschappij* maar wil weg laten. Want hetgeen geschiedde was noch in het welbegrepen belang dier Maatschappij noch in dat van den Staat.

Ik stelde de vraag, of de omstandigheden de Billiton-maatschappij niet *genoodzaakt* hebben roofbouw te plegen.

Zullen er velen zijn die, na van het bovenstaande kennis genomen te hebben, nog in twijfel staan omtrent de beantwoording dier vraag?

En, nu de Staat der Nederlanden de, uit een mijnbouwkundig oogpunt, onvergeeflijke fout begaan heeft van terug te keeren tot de door de geschiedenis en de ondervinding veroordeelde beginselen van de Fransche mijnwet van 1791 [1]) heeft men

1) Bij die wet was nog wel, wat bij de Indische niet het geval is, na expiratie van de concessie aan den ouden concessionaris een recht van voorkeur bij het vernieuwen daarvan gegeven.

daar wel het recht steenen te werpen op de Billiton-maatschappij wegens door haar gepleegden roofbouw, nadat die Maatschappij de overtuiging moest hebben erlangd, dat de continuiteit van haar bezit gevaar liep van *niet* bestendigd te zullen worden?

De heer Levy zeide: „Billiton is er niet slecht bij gevaren, „dat het bij Banka in de leer is gegaan."

Gold hier alleen de vraag te beantwoorden: heeft de Billiton-maatschappij, door bij Banka in de leer te gaan, al dan niet voordeelen behaald? dan zeker kon die vraag niet anders dan in bevestigenden zin beantwoord worden. Maar vraagt men: zou de Billiton-maatschappij, onder normale omstandigheden, op hetzelfde standpunt staande als Banka, en dus verzekerd kunnende wezen van de continuiteit van haar bezit, goed gedaan hebben het op Banka vigeerende systeem geheel over te nemen? dan zou men als deskundige die vraag eerder geneigd zijn *ontkennend* te beantwoorden. Het systeem door den Staat bij de tinertsontginning op Banka toegepast is welbezien, en niettegenstaande het onderscheid in de détails, hetzelfde hetwelk op Java en Sumatra bij de koffiecultuur van het gouvernement in toepassing komt. De gouvernements-koffiecultuur kan niet anders dan roofbouw genoemd worden, en zoo is het ook met de ontginning op Banka. Sedert de vroegere Sultans van Palembang het systeem invoerden zijn er zeker veel verbeteringen en veranderingen aan toegebracht. De gouvernements-ambtenaren en ingenieurs hebben in den loop der tijden verbeteringen aangebracht in de organisatie, het grondonderzoek, de smelting van het erts, enz. Maar de gouvernements-mijningenieurs mogen, niemand zal het in twijfel trekken, *zooveel mogelijk* trachten roofbouw te voorkomen, het geheel te weren zullen zij *niet kunnen* bij een systeem, hetwelk daarop berust, dat men de Chineesche mijnwerkers hun gang laat gaan, op eigen manier laat werken, om dan van hen het verkregen tin tegen eenen vastgestelden prijs op te koopen. Evenals de particuliere planters bij de uitoefening van de koffiecultuur anders te werk gaan dan het gouvernement, evenzoo zou eene particuliere onderneming, *onder normale omstandigheden*, overeenkomstig de regelen van de kunst, anders te werk moeten gaan dan de Staat op Banka doet.

Het systeem hetwelk bij de ontginning op Banka door den Staat in toepassing wordt gebracht *kan* niet anders dan met roofbouw samengaan. Wanneer de Staat den Chineeschen mijn-

werker het verkregen tin voor f 14 of f 20 per picol afkoopt, en voor niet meer, dan zal een ieder moeten inzien, dat men hem onmogelijk er toe zal kunnen krijgen om afzettingen te ontginnen, waarvan hij vooruit weet, dat ze bij exploitatie meer zullen kosten. Die afzettingen, en zij zullen er zeker zijn naast de rijkere en gemakkelijker te ontginnen lagen, moeten dus blijven liggen. En de ontginner die zoo te werk gaat pleegt roofbouw, daarvan valt nu eenmaal niets af te dingen.

Nog eens dus: de Billiton-maatschappij *heeft* roofbouw gepleegd. Maar zij volgde slechts het systeem, dat door den Staat zelf op Banka in toepassing wordt gebracht, de Staat die toch, wat de continuiteit van bezit aangaat, in zooveel gunstiger omstandigheden verkeerde dan zij. Zij heeft dien roofbouw wellicht nog op grooter schaal gedreven dan de Staat[1]); het is mogelijk; ik weet het niet; omtrent de resultaten van de ontginning op Billiton is niets bekend. Maar toch, alle omstandigheden in aanmerking genomen, wie gevoelt zich daar gerechtigd den eersten steen op haar te werpen?

Het eenige door de ondervinding als practisch erkende voorbehoedmiddel tegen roofbouw, *het verleenen van eigendom*, zal in Nederlandsch-Indië niet worden toegepast. Men gelooft daar met dwangmaatregelen even ver te zullen komen.

3°. Het derde door den heer F. S. geopperde bezwaar werd beter geformuleerd in het betoog van den Minister van Koloniën. Ten einde behoorlijk te kunnen waken tegen roofbouw dienden periodiek behoorlijke kaarten door de Maatschappij ingediend te worden. Tot hiertoe had die Maatschappij steeds getracht zich daaraan te onttrekken. In het wetsontwerp waren geen voldoende voorzorgsmaatregelen genomen, en de Minister achtte het noodig, dat de Staat zich had voorbehouden *de orde der exploitatie aan te geven*. Een zoodanige wijze van toezicht diende

---

1) In het door den Minister van Koloniën in zijne Memorie van Antwoord aangehaalde rapport van den Hoofdingenieur Chef van het mijnwezen in Ned.-Indië wordt er op gewezen, dat Billiton nog eerst betrekkelijk korten tijd in ontginning is en de dieper gelegen eigenlijke vallei-terreinen daar nog niet in ruime mate in ontginning gebracht en wellicht zelfs onvoldoende bekend zijn; terwijl op Banka sedert jaren de productie hoofdzakelijk uit dergelijke dieper liggende vallei-afzettingen verkregen wordt en de periode der ontginning van meer nabij de oppervlakte voorkomende ertsbeddingen als het ware afgesloten is.

te worden ingevoerd, dat de Regeering zich het onvoorwaardelijk recht voorbehoudt om de bewerking eener mijn, eener werkplaats of van een terrein *te verbieden*, bijaldien, en zulks *uitsluitend ter harer beoordeeling*, de ontginning schade zou kunnen berokkenen aan de latere ontginning van nabij gelegen terreinen.

Ik vertrouw, dat de Minister, wanneer hij meer en beter gelegenheid zal hebben gehad om de zaak van alle kanten te bestudeeren, tot de overtuiging zal komen, dat men, op die wijze te werk gaande, evenmin in Indië als elders in staat zal wezen bevredigende toestanden in het leven te roepen.

Met den knoet laat zich nu eenmaal eene vrije industrie niet regeeren. Zelfs in het vaderland van den knoet denkt men niet daaraan. En wat voor den meer gedweeën Rus niet past zou zeker voor den meer vrijheidlievenden, en daarom meer recalcitranten, Nederlander nog minder geschikt blijken te zijn.

Geef eigendom, en de belangen van den ontginner en die van den Staat zijn één. Wil men dat algemeen als deugdelijk beschouwde beginsel niet erkennen, dan zal men niets anders bereiken dan het scheppen van een toestand van malaise en eeuwig durenden strijd, waar, tegenover de agressieve houding van de Regeering, de exploitant zijnen passieven wederstand zal stellen. Ten slotte zal men *moeten* inzien, dat het systeem onuitvoerbaar en in strijd is met het algemeen belang, zal men *moeten* toegeven, dat het verkeerd was een systeem te willen bestendigen, waarover de ondervinding in alle landen nu eenmaal den staf gebroken heeft.

Ik moet dit onderwerp natuurlijk in meer algemeenen zin behandelen. Er kan hier minder sprake zijn van een speciaal geval dan wel in het algemeen van de regelen waarnaar de Regeering zich te richten heeft bij het uitoefenen van toezicht op den mijnbouw. Niet voor iedere Maatschappij kunnen afzonderlijke regelen ontworpen worden. Wat voor de eene noodzakelijk geoordeeld wordt moet ook voor alle overige gelden.

Wat beteekent in werkelijkheid: *„ten genoege der Regeering"*? In de practijk zal dat niets anders kunnen beteekenen dan ten genoege van dezen of genen gouvernements-mijningenieur. Want in zaken van zoo speciaal technischen aard zullen de opperste regeerings-ambtenaren wel weinig in staat wezen om op eigen oordeel af te gaan. En de Chef van het mijnwezen, door wiens handen de aanhangig gemaakte kwesties steeds moeten loopen, zal, uit esprit de corps, steeds meer geneigd wezen partij te trekken voor zijne ondergeschikten. Dat is niet meer dan mensche-

lijk en zou zelfs voor het karakter van dien Chef pleiten. Nu zullen er onder de gouvernements-mijningenieurs zeker velen zijn, wien het geene voldoening zal schenken zoo de minder aangename rol van politie-agent te moeten vervullen, in stede van die van eenen gaarne gezienen vriend, wiens raad op technisch gebied op hoogen prijs gesteld wordt; maar er zullen zeker ook anderen wezen — en men behoeft maar eenigen tijd in Indië in de binnenlanden geleefd te hebben om te weten hoe juist dáár de eigenaardige toestanden tot zoo iets aanleiding geven — wier ijdelheid hen er toe brengt den baas te willen spelen en hun gezag te willen doen gelden. Dezen zullen dan in staat wezen veel onheil aan te richten bij de particuliere industrie en der Regeering zelve veel onaangename oogenblikken te bezorgen. Het kan zeker geen kwaad, alvorens een maatregel te willen invoeren, na te gaan welke gevolgen daaruit moeten voortspruiten; en dat eene op zoodanige wijze onder curateele gestelde industrie de gouvernements-mijningenieurs *niet* gaarne zal zien is duidelijk genoeg.

Laat ons nu eens nagaan, welke beginselen in dit opzicht in onze eigen Nederlandsche mijnwet zijn neêrgelegd.

Napoleon I, de in andere opzichten zoo groote autocraat, kan ons ook hier voorlichten. Juist over dit onderwerp heeft hij zich bij de beraadslagingen in den Raad van State steeds zeer beslist uitgelaten.

In het verslag van de door Napoleon zelf gepresideerde zitting van den Raad van State, op 18 Januari 1810, lezen wij het volgende:

„*M. le comte de Ségur.* On propose de régulariser la surveil-„lance des ingénieurs, parce qu'il faut mettre les connaissances „des gens de l'art à côté de l'avidité du propriétaire, pour lui „indiquer les moyens d'exploiter d'une manière lucrative, sans „danger pour lui et pour les exploitations voisines; le propriétaire connaîtrait peut-être le mode d'exploitation le plus lucratif, „mais il ignorerait les dégats et les dangers que feraient naître „ses ouvrages."

„*Napoléon* dit qu'il faut décider si l'ingénieur doit être unique-„ment occupé de l'objet d'art, ou surveiller l'exploitation comme „agent du gouvernement dans l'intérêt public, et pour arrêter „les travaux d'exploitation, ou les surveiller. Napoléon craint „toujours les tracasseries que ces agens peuvent faire aux pro-„priétaires. La législation doit être toujours en faveur du pro-„priétaire; il faut qu'il ait du bénéfice dans ses exploitations,

„parce que, sans cela, il abandonnera ses entreprises; il faut lui „laisser une grande liberté, parce que tout ce qui gêne l'usage „de la propriété déplait aux citoyens."

Bij de volgende zittingen wordt zijn gevoelen nog scherper geaccentueerd, laat hij zich nog beslister in deze richting uit, zóó den 3den Februari 1810:

„*Napoléon* aime mieux laisser agir l'intérêt personnel que d'éta- „blir la surveillance des ingénieurs. C'est un grand défaut dans „un gouvernement que de vouloir être trop père. A force de „sollicitude, il ruine et la liberté et la propriété."

— „L'esprit de propriété remédie à tout. La liberté laissé au „propriétaire n'entraînera pas ici plus d'abus que dans l'exploi- „tation des bois."

— „Si les mines sont des propriétés dont on use comme de „toutes les autres, il ne faut pas de règles particulières."

— „On accordera aux ingénieurs le droit de visiter les mines „sous le rapport de l'art seulement. Lorsque, dans le cours de „leurs visites, ils apercevront des abus scandaleux, ils en aver- „tiront le préfet, qui en référera au ministre, et le ministre en „rendra compte au chef du gouvernement. L'abus de la propriété „doit être réprimé toutes les fois qu'il nuit à la société. Mais „hors les cas extraordinaires, son intention est qu'on laisse le „concessionnaire faire comme il voudra, et qu'on ne l'oblige pas „à sacrifier aux théories des ingénieurs les bénéfices que son „industrie peut lui procurer."

— „Qu'on exprime bien enfin que les agens des mines ne peu- „vent intervenir que sous le rapport de l'art et point du tout „sous celui de l'administration. Il serait absurde de souffrir que „de petits ingénieurs, qui n'ont rien que la théorie, vinssent „maîtriser des gens expérimentés, et qui exploitent leur propre „chose. A force de multiplier les entraves, on fait marcher la „France à grands pas vers la tyrannie."

Overeenkomstig deze zoo juiste en verlichte beginselen werden de betreffende artikelen van de Fransche mijnwet dan ook geredigeerd.

Toen graaf Stanislas Girardin, den 21 April 1810, als rapporteur van de commissie voor Binnenlandsche Zaken, het wetsontwerp aan de wetgevende vergadering aanbood, zeide hij omtrent dit ontwerp o. a. het volgende:

„ „Over het algemeen," zegt een wijs en deugdzaam rechtsge- „leerde, „zijn de menschen verlicht genoeg, wanneer het hun „ „eigen voordeel geldt. De zorg voor eene goede cultuur kan

„ „men gerust aan de kracht van het eigenbelang overlaten. De „ „vrijheid, die men aan de landbouwers en eigenaars laat, heeft „ „veel voordeel en weinig nadeel ten gevolge. Het algemeen „ „belang is verzekerd, wanneer het in stede van eenen vijand, „ „eenen borg uit eigenbelang voor zich heeft.""

„De raadgevingen van de ingenieurs aan de ontginners zullen „des te eerder opgevolgd worden, wanneer zij niet het karakter „van gezag of bevelen hebben. De ingenieurs zullen de bemidde„laars zijn, om de door de administratie opgedane en gelouterde „ondervinding tot de ontginners over te brengen. Dezen zullen „zich met vertrouwen tot hen wenden, terwijl men ze met „wantrouwen ontvangen zou, wanneer zij de brengers van be„velen waren of de ontginners wilden dwingen in de door hen „voorgestane richting werkzaam te zijn. Men zal ze gaarne op „de werken ontvangen, wanneer men weet, dat zij zich daar „slechts als welwillende raadgevers vertoonen, die bereid zijn „hunne kennis en ondervinding ter beschikking van den mijn„bouw te stellen."

Den 13 April 1810 had graaf Regnaud de Saint-Jean d'Angély namens den Raad van State over hetzelfde onderwerp in de wetgevende vergadering het volgende gezegd:

„De werking der administratie zal zich binnen de meest be„perkte grenzen bewegen en zich niet verder uitstrekken dan „strikt noodzakelijk is, in overeenstemming met de eischen van „de maatschappij. Het korps mijningenieurs zal naar alle rich„tingen licht en raad verspreiden, zonder daarom echter wetten „te stellen of dwang op de leiding der werkzaamheden uit te „oefenen. De mijningenieurs zullen slechts dan handelend mogen „optreden, wanneer het geldt gevaren te voorkomen of wanneer „het geldt maatregelen te nemen voor het behoud van gebou„wen of voor de veiligheid van personen. Zij zullen de eigenaars „en de administratie voorlichten. Zij zullen de oorzaken opspo„ren, de feiten constateeren, maar nooit eene beslissing vellen. „Dit recht heeft alleen de *rechtbank* en de *administratie*. In al „die gevallen waar aan de wet te kort gedaan wordt, zal de „*rechtbank* beslissen: deze alleen kan veroordeelen. En deze waar„borg, mijne heeren, moet in uwe oogen veel waard zijn. De „*administratie* zal echter moeten beslissen, wanneer de zekerheid „van het algemeen bedreigd wordt, of wanneer er door eene „beperkte, slecht geleide of afgebroken ontginning vrees ontstaat, „dat er in de behoefte der verbruikers niet voldoende voorzien „zal worden. In zulke gevallen werd vroeger de concessie inge-

„trokken, maar dit systeem is niet in overeenstemming te bren-
„gen met den eigendom over de mijnen. Wanneer zulk een
„geval zich voordoet, zullen, op voorstel van den minister van
„Binnenlandsche Zaken, evenals in buitengewone gevallen waarin
„de wet niet heeft kunnen voorzien, maatregelen getroffen wor-
„den. Mocht zich in den vervolge de noodzakelijkheid doen ge-
„voelen, algemeene regelen op dit punt vast te stellen, zoo zullen
„ze niet ontworpen worden, voordat de ondervinding haar on-
„feilbaar licht over dit onderwerp heeft laten schijnen. Dan eerst
„zal men het moeilijk vraagstuk kunnen oplossen, hoe het
„mogelijk is het recht van den burger op zijn eigendom met het
„belang van het algemeen in overeenstemming te brengen."

Het was een geheel nieuw beginsel, dat in deze wet in toepassing werd gebracht. Of men juist gehandeld had zou de toekomst moeten leeren. Eerst wanneer de ondervinding haar onfeilbaar licht had laten schijnen, zou men er over kunnen oordeelen, of er nu toch nog speciale bepalingen noodig zouden zijn om den onder de bepalingen der vroegere wet zoo algemeen gedreven roofbouw te beteugelen. Welnu, de ondervinding *heeft* gesproken en zulke speciale bepalingen zijn in Frankrijk gebleken *niet* noodig te zijn. Nog meer. Geen treffender hulde kon zeker aan Napoleon's groot genie gebracht worden dan in Pruisen geschiedde, toen daar, meer dan eene halve eeuw later, bij de nieuwe mijnwet van het jaar 1865, diezelfde beginselen werden aangenomen. Men had dan ook juist in Pruisen gelegenheid gehad vergelijkingen te maken en op de meest overtuigende wijze zich van de deugdelijkheid der door Napoleon verkondigde beginselen te vergewissen. In de links van den Rijn gelegen gedeelten van het koninkrijk was de Fransche mijnwet van 1813 van kracht gebleven, terwijl in dat hetwelk rechts van den Rijn lag de beginselen van het oude Pruisische mijnrecht golden.

Men leest in de motieven van de Pruisische mijnwet van het jaar 1865 omtrent dit onderwerp het volgende:

„Um die fortschreitende Entwickelung und Konkurrenzfähig-
„heit des Preussischen Bergbaues zu befördern, hat das allgemeine
„Berggesetz die schon angedeutete wichtige Aufgabe, das Prin-
„cip der *Selbstverwaltung*, welches durch die neuern Bergrechts-
„novellen bereits gesetzlich sanctionirt, in allen Theilen des
„Bergrechts gleichmässig durchzuführen und demnach das Auf-
„sichtsrecht des Staates überall auf dem Schutz der *öffentlichen*
„Interessen zu beschränken. Denn eine über dieses Mass des

„wirklichen Bedürfnisses hinausgehende Einwirkung der Staats-
„behörden auf die Bergwerksindustrie legt derselben unter den
„gegenwärtigen Verhältnissen unnöthige und lästige Fesseln an,
„wenn auch andererseits nicht unberücksichtigt bleiben darf,
„dass die öffentlichen Interessen von dem Bergbau vielseitiger
„berührt werden als von jedem anderen Industriezweige, und
„daher eine ausgedehnte staatliche Ausdehnung gerechtfertigt ist.

„In Anwendung des vorstehenden Grundsatzes beschränkt der
„Entwurf die Bergbehörde auf die eigentliche *bergpolizeiliche* Ue-
„berwachung des Bergwerksbetriebes und steht von der weiter
„gehenden Vorschrift des bestehenden Rechtes ab, nach welcher
„die Bergbehörde von Amtswegen auch die *Nachhaltigkeit des Berg-*
„*baues* [1]) wahren soll. Wie die Erfahrung gelehrt hat, ist dieser
„volkswirthschaftliche Begriff wegen seiner Dehnbarkeit nicht
„geeignet zu der angestrebten Begrenzung der Befügnisse der
„Bergbehörde beizutragen und überdies wird der Bergbautreibende
„gegenwärtig durch das eigene Privatinteresse auf die Wahrung
„der Nachhaltigkeit seines Bergbaues so dringend hingewiesen,
„das es genügt wenn der Staat sich nur ein Einschreiten vom
„bergpolizeilichen Gesichtspuncte aus vorbehält.

Volgens de oude Pruisische mijnwetten moesten de ondernemers het *werkplan* van de mijn, de wijze hoe ze de mijnen wenschten te exploiteeren, aan de goedkeuring van het mijnbestuur onderwerpen, en dit om dezelfde reden die door den Minister aangegeven wordt voor de wenschelijkheid om in een contract met de Billiton-maatschappij afzonderlijke bepalingen op te nemen. De ondervinding had echter geleerd, zegt de bovenaangehaalde memorie, dat zulke door het bestuur genomen maatregelen aan de mijnbouw-industrie onnoodige en lastige kluisters aanleggen. De tot daartoe door eenige staathuishoudkundigen verkondigde leerstelling, dat het bestuur ook te waken had voor *die Nachhaltigkeit des Bergbaues* was gebleken een zeer rekbaar begrip te zijn, dat niet geschikt was om de inmenging van het bestuur binnen zekere grenzen te houden. Het eigenbelang van den ondernemer eischt buitendien zóó dringend, dat hij zelf de noodige maatregelen neemt voor de continuiteit van zijne mijn, dat het geheel voldoende gebleken was wanneer de Staat zich

---

1) Men zou dit aldus kunnen vertalen: De zorg voor de continuiteit van de exploitatie; het tegengaan van roofbouw; het zorgdragen er voor, dat niet door eene onoordeelkundige bewerking de toekomst van de mijn bedreigd, de latere ontginning bemoeilijkt wordt.

voortaan alleen met de uitoefening der *mijnpolitie* bezig hield.

Tot de mijnpolitie behoort dan ook, volgens art. 196 van de wet, in geen geval het uitoefenen van eenige bemoeienis met de door den ondernemer gekozen wijze van bewerking der mijnen. De tot hare bevoegdheid behoorende onderwerpen zijn de volgende:

1°. Die Sicherheit der Baue.

2°. Die Sicherheit des Lebens und der Gesundheit der Arbeiter.

3°. Den Schutz der Oberfläche im Interesse der persönlichen Sicherheit und des öffentlichen Verkehrs.

4°. Den Schutz gegen gemeinschädliche Einwirkungen des Bergbaues.

Nadat de Minister van Koloniën in de Kamer verklaard had, dat zijn eerste bezwaar daarin bestond, dat het ontwerp geen voorzorgsmaatregelen inhield om roofbouw te beletten, zeide hij nog het volgende:

„In den regel zijn die voorzorgsmaatregelen niet noodig om-„dat, volgens een in de mijnwetgevingen algemeen neêrgelegd „beginsel, maar een betrekkelijk kleine oppervlakte aan een con-„cessionaris wordt toegestaan voor een termijn, lang genoeg om „hem in de gelegenheid te stellen, door rationeele exploitatie er „alles uit te halen.

En iets verder:

„De voorschriften, waarbij in het algemeen geregeld wordt „welke gegevens concessionarissen moeten verstrekken, slaan op „normale concessiën, gelijk de heer Sanders die gisteren met een „beroep op het buitenland karakteriseerde, concessiën voor eene „bepaalde oppervlakte, na voorbereidende mijnbouwkundige onder-„zoekingen gegeven, voor een tijd die verband houdt met de „geconcedeerde uitgestrektheid."

Dit is hetzelfde beginsel, hetwelk ook voor eenige jaren geleden, volgens het wetsontwerp van den heer Sprenger van Eijk, in toepassing gebracht zou worden. Ofschoon er in werkelijkheid tegen het verleenen van eigendom geen enkele geldige reden is aan te voeren, wenschte men dat ook toen niet in practijk te brengen. Men meende er echter iets op gevonden te hebben om de gevreesde klippen te omzeilen.

„Gevaar voor roofbouw," las men toen in de Memorie van Toelichting, „kan alleen bestaan, wanneer de uitgestrektheid „van het concessieterrein te groot is in evenredigheid tot den „duur der concessie," en daarom stelde men zich voor, zulk een systeem in toepassing te brengen, dat men, het tijdperk van concessie op 75 jaren stellende, aan ieder voor zulk een tijdperk

verleende concessie een mijnveld zou verbinden van dusdanige uitgestrektheid, dat de ondernemer, bij eene ijverig gevoerde ontginning, binnen den bepaalden tijd alle in het terrein aanwezige delfstof zou kunnen winnen.

Ik heb toen reeds als mijne meening te kennen gegeven, dat zulk een maatregel niet alleen uit een technisch oogpunt beschouwd onuitvoerbaar zou blijken te zijn, maar ook, dat ze in strijd zou wezen met gezonde beginselen van mijnhuishoudkunde. In *geen enkel* ander land gaat men volgens deze beginselen te werk. Overal is men er op uit, om de ontginbaarheid der mijnen zoo lang mogelijk te doen duren, de ontginbaarheid die natuurlijk meer moeilijkheden oplevert naar gelang de mijn ouder wordt, naar gelang men dus dieper in de aardkorst moet doordringen om het erts te winnen. Nergens wil men zulke toestanden scheppen, dat binnen een bepaald aantal jaren alle delfstof gewonnen zou kunnen worden. Overal verleent men daarom altijddurende concessies, en ik heb aangetoond, dat zelfs in de Engelsche koloniën de op domein-grond voor een beperkt aantal jaren verleende leases feitelijk gelijk staan met voor altijd verleende concessies.

Men bezie de zaak toch niet van de verkeerde zijde! Niet omdat het terrein te groot was, waarover zij beschikken kon, maar omdat de termijn te kort was, heeft de Billiton-maatschappij roofbouw gepleegd.

Wanneer men in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika of Australië concessie-velden beperkt, dan is dáár de aanleiding er toe hierin te zoeken, dat men zooveel mogelijk personen in de gelegenheid wil stellen om in het bezit eener concessie te komen: men wilde landverhuizers lokken, men wilde binnen den kortst mogelijken tijd de productie zoo hoog mogelijk opvoeren. Wanneer men in Duitschland het concessie-veld beperkt, dan is dáár het motief op veel deugdelijker grondslag gevestigd: men wil zooveel mogelijk tot het doen van onderzoek, tot het zoeken naar ontginbare delfstofafzettingen, aansporen. Is eenmaal de aanwezigheid der delfstofafzetting bekend, zoo redeneert men, dan zal de ontginning, indien ze mogelijk is en de tijdsomstandigheden gunstig zijn, wel van zelf volgen. Volgens de Fransche en onze eigene mijnwet wordt geene beperking van concessieveld voorgeschreven.

In Frankrijk hebben, om maar eenige te noemen, de volgende maatschappijen concessievelden van de daarbij aangegeven uitgestrektheid:

Compagnie d'Anzin	26 597	hectaren.
Concession d'Aniche.	11 850	„
„ de l'Escarpelle. . .	4 721	„
„ de Lens	6 329	„
„ de Courrières . . .	5 317	„
„ de Brunay	3 809	„
„ de Noeux	7 969	„
Compagnie de Firminy	5 856	„
„ de la Grand-Combe .	14 165	„
„ des Forges d'Alais .	4 945	„

En dat is nog wel diep-mijnbouw; het geldt hier de ontginning van steenkoolbeddingen die tot groote diepte onder de aardkorst reiken en niet, als op Billiton, berggruisafzettingen, die zooveel gemakkelijker te ontginnen zijn, omdat ze slechts tot betrekkelijk geringe diepte zich uitstrekken en dus plaatselijk betrekkelijk spoediger uitgewerkt kunnen worden.

De Commissie uit de Kamer, die het wetsontwerp van den heer Sprenger van Eijk beoordeelde, zeide in haar verslag zeer juist:

„Het lijdt geen twijfel, of het belang van den ondernemer zal „met het algemeen belang, hetwelk vordert dat de in de mijn „besloten waarde zooveel mogelijk aan de maatschappij ten „goede komt, alleen bij zoodanige regeling volkomen samenvallen, „die den ontginner omtrent den duur der exploitatie geheel vrij „laat. Voor den ondernemer zal het bovendien meer bezwaarlijk „zijn bijv. eene hypotheek te nemen op eene voor een beperk„ten termijn verleende concessie."

En als men de zaak uit een technisch oogpunt beschouwt, moet men dan ook niet tot de overtuiging komen, dat de toepassing van het beginsel onmogelijk is? Het eenige, dat de Regeering bij het verleenen eener concessie eischen kan is, dat de aanvrager aantoont, dat de betreffende delfstof, voor de ontginning waarvan hij concessie wenscht, ook werkelijk in het terrein aanwezig is. Dit is natuurlijk; men kan niet van de Regeering eene concessie tot ontginning van delfstoffen verlangen, zonder dat deze de overtuiging hebbe, dat het betreffende mineraal ook in het aangevraagde terrein door de natuur is afgezet. Wij weten echter, dat volgens de in alle landen aangenomen beginselen eener rationeele mijnhuishoudkunde de Regeering niet van den aanvrager het bewijs zal verlangen, dat die delfstof ook *met voordeel* te ontginnen is. De Regeering doet

wel zich daarover niet te bekommeren; dat moet de ondernemer voor zich kunnen beoordeelen. En nu zou de Regeering van den ondernemer verlangen, dat hij, alvorens concessie te erlangen, aantoont de juiste hoeveelheid erts die in het aangevraagde terrein aanwezig is, en dit niet alleen, maar ook een werkplan van wie weet hoeveel tientallen van jaren in het verschiet? Wanneer de mijn reeds een aantal jaren in ontginning is kan men niet bepalen hoe lang zij nog ontginbaar zal wezen; hoeveel minder dus wanneer de ontginning nog niet eens begonnen is!

Zeer juist zeide de zooeven bedoelde Commissie nog het volgende:

„„Het is in het algemeen belang," zegt de Memorie van Toe-„lichting, „dat eene eenmaal aangevangen mijnonderneming „„krachtig worde voortgezet, en ongetwijfeld bestaat er voor „„den concessionaris, die aan een termijn is gebonden, een „„prikkel te meer om te werken." Bij deze redeneering, zoo „wordt opgemerkt, scheen men zich van de eischen eener ratio-„neele exploitatie geene genoegzame rekenschap te hebben ge-„geven. Er kunnen omstandigheden zijn, bijv. bij lage prijzen „van het product der mijn — en bekend is het, aan welke „wisselingen de prijzen van de meeste mijnproducten onderhevig „zijn — waarin de ijver die de Regeering onvoorwaardelijk ver-„langt, ook uit een oogpunt van algemeen belang zeer onge-„wenscht is te achten. Den ondernemer in die omstandigheden „te willen beletten zijne exploitatie in te krimpen of tijdelijk „te staken, is zeker niet rationeel."

De vraag, of om redenen van billijkheid en landsbelang de Billiton-maatschappij, bij expiratie van haren termijn van concessie, aanspraken kon doen gelden op verlenging meen ik beslist bevestigend te moeten beantwoorden.

Ik heb die overtuiging erlangd door geheel denzelfden gedachtenloop te volgen als de heer Farncombe Sanders, een van de heftigste bestrijders van diezelfde aanspraken, en meen aangetoond te hebben, dat hij alleen door verkeerd begrip en verkeerde toepassing der door hem gebezigde argumenten tot eene tegenovergestelde conclusie kon komen.

„Dat woord *billijkheid*," zeide de heer Levyssohn Norman, „schijnt tal van leden te irriteeren. Het is alsof men landver-

„raad pleegt, met *Billiton* en *billijkheid* in één adem te noemen."

De heer Levy zeide, dat de billijkheid geëarteerd was, sedert de Minister van Koloniën verklaard had, dat de Regeering, vóór 1882, geen toezeggingen tot verlenging aan de Billiton-maatschappij had gedaan. Maar de Minister heeft, meen ik, slechts gezegd, dat hij de vraag ontkennend moest beantwoorden, dat vóór 1882 toezeggingen aan de Billiton-maatschappij gedaan waren, die haar aanspraak gaven op eene concessie *met voordeeliger voorwaarden dan aan een ander zouden zijn toe te staan.*

De heer Beelaerts van Blokland wees er op, dat in 1879 de Gouverneur-Generaal Mr. J. W. van Lansberge geschreven had:

„Dat de Maatschappij *aanspraak* heeft op verlenging lijdt, in „verband met den hiervoren kortelijk geschetsten loop der zaken, „naar mijne meening *geen tegenspraak.*"

Genoemde afgevaardigde zeide verder:

„Ook is dat zeer helder aangetoond in de rede, op 13 Februari „1883 door den heer De Savornin Lohman gehouden. Dit ge„schiedde in eene rede, waarbij hij in den aanvang zeide: „Ik „„wensch deze zaak te beschouwen, zooals rechterlijke ambte„„naren gewoon zijn die zaken te beschouwen, met volledige „„kalmte, ik zou bijna zeggen met volledige onverschilligheid „„omtrent den uitslag.""

„Ook naar zijne overtuiging is er geweest eene toezegging van „overeenkomst, en dat niet alleen bij een los woord; maar o. a. „in eenen brief van den directeur der domeinen du Cloux."

„Het was, gelijk de heer De Savornin Lohman het uitdrukt, „„eene officiëele mededeeling op initiatief der Regeering gedaan, „„dat men geneigd is om in nadere onderhandelingen aangaande „„de verlenging der concessie te treden.""

De heer Farncombe Sanders, de vraag behandelende of de Billiton-maatschappij billijke aanspraken op verlenging van haar contract kan doen gelden, meent die vraag ontkennend te moeten beantwoorden; daarvoor bestond z. i. geen reden, zelfs al wenschte men dit te doen als hulde gebracht aan de particuliere industrie.

De heer Beelaerts van Blokland bracht echter in herinnering de woorden, die de tegenwoordige Voorzitter van de Kamer, de heer Gleichman, den 15den Februari 1883 gesproken had:

„Indien Prins Hendrik niet dáár ware geweest in 1852 om, „zooals hij zoo tallooze malen op de bres was om slapende „krachten en dommelende energie wakker te schudden, dan zou „er van de geheele exploitatie niets gekomen zijn.

„De Regeering, met de rapporten van den heer Croockewit „in de hand, zou er niets aan gedaan hebben."

Dat was een waar woord!

De ontginnning van het tinerts op Billiton is de eerste, en tot nu toe eenige, door Europeanen in Nederlandsch-Indië gevestigde en *geslaagde* mijnbouwonderneming. Die onderneming heeft aan het particulier initiatief haar aanzijn te danken. En nu zouden er, bij de groote directe en indirecte voordeelen die deze onderneming voor het land reeds heeft opgeleverd, en nog zal kunnen opleveren, geen redenen bestaan om hulde te brengen aan de particuliere industrie, geen redenen van dankbaarheid voor de ontwerpers en uitvoerders van het plan, alléén daarom, omdat zij er ten slotte óók geldelijk bij welgevaren zijn? Ik meen, dat, al had Prins Hendrik niets anders gedaan dan dit ééne maal zich op de bres te stellen „om slapende „krachten en dommelende energie wakker te schudden", hij ruimschoots de dankbaarheid zijner landgenooten zou hebben verdiend, en waarlijk niet, in stede daarvan, het streven om de onderneming, die op zijn initiatief in het leven geroepen werd, van het wereldtooneel te doen verdwijnen.

Hoe komt het toch, dat, onder deze omstandigheden, de Billiton-maatschappij, bij de behandeling harer zaak, betrekkelijk zoo weinig sympathie mocht ondervinden zelfs van de zijde van mannen, van wie men anders wel mag aannemen, dat zij bereid zouden zijn geweest hare rechtmatige aanspraken te erkennen, wanneer zij maar van het bestaan daarvan voldoende overtuigd waren geweest?

Ik heb getracht ook deze vraag te beantwoorden en, op het gevaar af van mij het verwijt op den hals te halen dat de beste stuurlui vaak aan wal staan, wil ik niet nalaten mijne meening hier uiteen te zetten.

Het valt niet te ontkennen: de Billiton-maatschappij heeft zich niet populair weten te maken. Ik geloof, dat zij zelve veel schuld er aan heeft dat men haar niet voldoende recht heeft laten wedervaren bij een volk, waar de mijnbouwindustrie nu eenmaal niet inheemsch is, en waar men daaromtrent over het algemeen zeer eigenaardige, en niet altijd juiste, begrippen koestert.

Onverklaarbaar was het mij altijd, dat zij in al die jaren, in haar eigen belang, niet meer propaganda voor hare zaak heeft trachten te maken. Terwijl in tal van dagblad- en tijdschriftartikelen hare aangelegenheden niet altijd juist werden voorge-

steld en besproken, bewaarde de Maatschappij steeds het stilzwijgen.

Een bekend spreekwoord zegt: „onbekend maakt onbemind."

En wanneer ik zeg, dat het mij verwonderd heeft, dat de Billiton-maatschappij steeds het stilzwijgen bewaarde, dan meen ik natuurlijk niet, dat zij het zich tot taak had moeten stellen, om de rechtsgronden uiteen te zetten, waarop zij meende de geldigheid van de in 1882 gesloten verlengings-overeenkomst te moeten baseeren. Er waren tal van andere punten, waarop zij de publieke opinie had kunnen voorlichten. Tot haar nadeel had zulks zeker niet kunnen strekken, wanneer zij werkelijk de bedoeling had vooralsnog tot een voor beide partijen aannemelijk vergelijk te komen, iets dat ik als vaststaande aanneem.

De eenige maal, dat men de Billiton-maatschappij zelf het woord heeft hooren voeren, is in hare brieven aan den Minister van Koloniën dd. 9 November en 4 December 1891. De Minister had het voorloopig verslag van het afdeelings-onderzoek in de Tweede Kamer, alvorens het zelf te beantwoorden, aan de Maatschappij gezonden, ten einde haar zoodoende in de gelegenheid te stellen het toe te lichten.

Het bestuur van de Maatschappij is, geloof ik, niet gelukkig geweest in haar antwoord. Heeft het werkelijk gemeend daarmede eenen gunstigen indruk op den Minister te kunnen maken? De heer Goeman Borgesius gaf te kennen, dat het weinig indruk op de Kamer had gemaakt.

De Minister schijnt aan het bestuur der Maatschappij opgaven gevraagd te hebben omtrent den stand der tinontginning op Billiton.

In den aanhef van haren brief van 9 November 1891 doet de directie opmerken, dat art. 15 van de concessie van 1852 bepaalt, dat de contractanten verplicht zijn, alle zoodanige aantooningen omtrent den gang der onderneming te verschaffen als de Regeering mocht verlangen. De Maatschappij is zich niet bewust ten aanzien van dit voorschrift ooit te kort gekomen te zijn.

Alle kaarten van *alle* districten zijn sedert eenigen tijd gereed gemaakt en de vertegenwoordiger der Maatschappij heeft slechts gewacht met de indiening daarvan, totdat hij ter zake van den directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid bepaalde aanwijzingen zou hebben ontvangen.

Genoemde Directeur had, bij brief van 13 Augustus 1891, het verzoek gedaan, alle mijnkaarten vóór 23 Maart 1892 te ontvangen. Daaraan zou kunnen worden voldaan.

Uit de inzage der mijnkaarten blijkt de stand der tinontgin-

ning op Billiton volkomen, indien althans met die uitdrukking wordt bepaald, welke terreinen *uitgewerkt* zijn.

Dat die kaarten zouden moeten aanwijzen *hoeveel tin Billiton nog bevat*, is meer als een *wensch* dan als eene *mogelijkheid* te beschouwen. Het grondonderzoek, op Billiton sedert jaren op uitgebreide schaal toegepast, was toch nimmer in staat de exploitatie meer dan één jaar vooruit te wezen; en nu het onderzoek van alle *nieuwe* terreinen is afgeloopen, kan zelfs niemand op Billiton aangeven *hoelang* de 91 bestaande mijnen op hare terreinen — door de stroomgebieden bepaald — nog zullen kunnen doorwerken, en dus nog veel minder *hoeveel* tin er nog uit die mijnen zal geproduceerd worden. Het is dan ook inderdaad onjuist — zooals het verslag zegt —, dat de Billiton-maatschappij dit geheim zou bezitten.

Onjuist is het ook, dat de Maatschappij bij voortduring op groote opbrengsten rekent. Hare verslagen over de laatste jaren wijzen duidelijk op vermindering van ontginbare terreinen, dus op achteruitgang der exploitatie.

Aan het slot van haren brief zegt de directie der Maatschappij, dat, zoowel bij de gevoerde onderhandelingen als gedurende den ganschen tijd harer concessie, zij, bij alle verschil van gevoelen omtrent rechtsaanspraken, van de zijde der Regeering had mogen ondervinden de erkenning, dat de Maatschappij was te goeder trouw en eerlijk en dat zij zich die waardeering dan ook had waardig gemaakt.

Te meer moest het haar daarom grieven, dat het verslag der Kamer nu en dan uitdrukkelijk of stilzwijgend de blijken scheen te dragen, dat bij sommige leden eene soort van geringschatting of verdenking tegen de Maatschappij had post gevat, die inderdaad onverdiend en daarom onrechtvaardig was.

De verwijten omtrent het niet geven van inlichtingen, het niet overleggen der verslagen, het nalatig blijven met de kaarteering, welke grief de directie bereids wederlegde, droegen daarvan de sporen. Evenzoo de scherp uitgedrukte aanmaning om onverwijld een commissaris te benoemen, alsof er dringende behoefte ware aan contrôle over min nauwgezette handelingen, terwijl de Regeering bij ervaring wist, dat nooit of nimmer ook zelfs maar een vermoeden van dien aard tegen de Maatschappij bij haar was gerezen, sedert de bijna eene halve eeuw dat de betrekkingen duurden. Niet minder de uitgedrukte meening, dat de politiemacht der Maatschappij moest worden *ontzegd*, alsof het niet een feit ware, dat de Maatschappij die taak, terwijl zij

er gaarne van ontheven zou zijn, steeds met waardigheid en eerlijkheid heeft volbracht.

Het bestuur meent daarom van de loyauteit der Regeering te mogen verwachten, dat zij voor den goeden naam der Maatschappij in de bres zal willen springen.

Den 28sten November doet de Minister aan de Maatschappij nog eenige vragen en deelt haar voorts mede, dat hij voornemens is, den brief der directie, met haar goedvinden, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal over te leggen. Het antwoord van de Maatschappij, dd. 4 December 1891, is eveneens in de „Handelingen" overgenomen.

De Minister van Koloniën is blijkbaar niet voldaan geweest over de inlichtingen die hij van de directie der Billiton-maatschappij ontving. In zijne memorie van antwoord aan de Tweede Kamer zegt hij o. a.:

„Aan het overleggen van kaarten en aantooningen, bedoeld „bij het contract van 1852, heeft de Maatschappij niet voldaan. „De noodige gegevens, om op de hoogte van den toestand te „geraken, zijn aan de regeering niet verstrekt."

Is de Minister ontstemd geworden door die zoo weinig bevredigende antwoorden van de directie der Billiton-maatschappij? Heeft hij eerst *na* de ontvangst daarvan zich de gedragslijn voorgeschreven die hij volgen zou, nl. het aannemen eener onzijdige houding?

„Hoeveel tin verbergt het eiland Billiton nog in zijnen schoot? „Dat was voor mij eene vraag van zeer groote beteekenis," zeide de Minister in de zitting van den 22sten December.

Dezelfde vraag die de Minister aan de Billiton-maatschappij omtrent den stand der tinertsontginning had gericht, deed hij ook aan den Hoofdingenieur Chef van het mijnwezen in Indië. Het antwoord van dezen werd door den Minister in hoofdzaak als extract in zijne memorie van antwoord aan de Tweede Kamer ingelascht.

Beide antwoorden nu, zoowel dat van den Chef van het mijnwezen als dat van de Billiton-maatschappij, komen in hoofdzaak hierop neder: Wij kunnen u de gevraagde inlichtingen niet geven. De Chef van het mijnwezen zegt echter:

„Een bepaald cijfer voor de hoeveelheid tinerts nog op Billiton „aanwezig kan blijkens het vorenstaande niet opgegeven worden, „zooveel te minder nu niet eenmaal gegevens van onderzoek ten „dienste staan."

Maar nu legge men de twee antwoorden naast elkander! Ter-

wijl men, het rapport van den Chef van het mijnwezen lezende, dadelijk het gevoel krijgt, dat hier een man aan het woord is die het onderwerp dat hij behandelt geheel beheerscht, die alles geeft wat hij zelf daarvan weet en die u de overtuiging schenkt, dat hij niets terughoudt, moet ik bekennen dien indruk bij het lezen van de brieven der directie van de Billiton-maatschappij niet ontvangen te hebben.

Hier is, dunkt mij, de advocaat aan het woord, die alleen zijn wetboek geraadpleegd heeft, terwijl men toch zoo gaarne den ondernemer gehoord had die met kennis van zaken en klem van redenen, met warmte en overtuiging, zijne rechtmatige aanspraken had blootgelegd en uiteengezet en zijne belangen had bepleit.

In het voorloopig verslag lezen wij de volgende woorden:

„Zeer vele leden waren van meening, dat er geen redenen „van goede trouw of billijkheid bestaan, welke tot eene opdracht „van de verdere tinexploitatie aan de Billiton-maatschappij zouden „moeten leiden."

Had het nu niet op den weg der Maatschappij gelegen om aan die zeer vele leden een juister inzicht van zaken te geven, te trachten hun de overtuiging te schenken, dat zij alleen die meening konden koesteren, omdat zij nog niet voldoende ingelicht waren omtrent de rechtmatige aanspraken die de Maatschappij in werkelijkheid toch wel kon doen gelden?

Zou de Maatschappij, dit doende, er dan wellicht niet ook in geslaagd wezen, den Minister zelf te overtuigen van de billijkheid harer aanspraken en het hem zoodoende gemakkelijk gemaakt hebben die aanspraken met zijn gezag te steunen?

De Maatschappij heeft iets dergelijks gedaan, ja. Maar kon zij dan niets anders in haar voordeel aanbrengen dan, tot staving der billijkheid, te wijzen naar den aanhef van het contract van 1864 en, ter waardeering van het landsbelang, de omstandigheid aan te halen, dat de uitkeering bij dit contract bedongen zooveel hooger was dan in 1882 werd overeengekomen en hooger zelfs dan in 1887 de gecommitteerde der Regeering zou hebben geëischt?

De Maatschappij moet dan den heeren Beelaerts van Blokland, Levyssohn Norman, Bool, van Nunen en Kielstra wel dankbaar wezen, dat dezen in de Tweede Kamer ook nog andere gronden hebben weten aan te voeren.

Heeft niet de Hollandsche koopman van oudsher het volgende rijmpje tot stelregel gehad?

Kom vrij op mijn kantoor,
Doorsnuffel alle hoeken,
Maar .... handen uit de kast,
En oogen uit de boeken!

Ik geloof dan ook, dat niemand gegronde aanmerking had kunnen maken, wanneer de Billiton-maatschappij ruiterlijk aan den Minister verklaard had:

„Excellentie, ge vraagt ons iets, dat ge noch in billijkheid noch „op grond van de bewoordingen of de bedoeling van het con„tract van 1852 van ons eischen kunt. Wat wij omtrent den „vermoedelijken rijkdom aan tinerts van het eiland weten is ons „privaat eigendom, en bij de onzekerheid waarin wij verkeeren „omtrent de continuiteit van ons bezit aldaar, kunt ge niet van „ons verlangen, dat wij de door ons, ten koste van jaren langen „arbeid en groote kosten, verworven wetenschap maar zoo zon„der meer zullen prijs geven."

Maar dat heeft de Billiton-maatschappij niet gedaan. In haren eersten brief aan den Minister doet zij het voorkomen, alsof zij gaarne alles wat zij zelve weet der Regeering wil mededeelen. Alles wat zij zelve weet staat opgeteekend op de kaarten. De kaarten van *alle* districten zijn afgewerkt en liggen ter beschikking van den Directeur van O. E. en N., maar ook die kaarten zullen niet veel licht kunnen verspreiden, want het grondonderzoek op Billiton, sedert jaren op uitgebreide schaal toegepast, was nimmer in staat om de exploitatie meer dan één jaar vooruit te wezen.

Eerst bij haar tweede schrijven wijst de Maatschappij er op, dat volgens de Nota van Toelichting op art. 15 der concessie van 1852, men geene opgaven van haar verlangen kan betreffende den nog resteerenden voorraad tinerts op het eiland. Zij gaat echter toch een stap verder, door mede te deelen, dat de vermoedelijke productie der thans bewerkte mijnen nog op 900 000 à 1 000 000 picols kan worden begroot.

De mededeelingen[9] die de Maatschappij doet zijn zeker niet volledig of overtuigend; zij moeten aanleiding geven tot het vragen van een aantal opheldering. Om er maar eenige te noemen:

Waarop berust de mededeeling der Maatschappij, dat de vermoedelijke productie der thans bewerkte mijnen nog op 900 000 à 1 000 000 picols kan worden begroot, dat Billiton *stellig* niet langer dan nog gedurende tien jaren de productie der beide laatste jaren zal kunnen leveren, terwijl toch het sedert jaren

op uitgebreide schaal toegepaste onderzoek nooit in staat was om de exploitatie meer dan één jaar vooruit te wezen? Heeft men alléén onderzoekingen in het werk gesteld op het terrein waar de nu in ontginning zijnde 91 mijnen in bewerking zijn, en weet men omtrent de aanwezigheid van ontginbare lagen op het overige gedeelte van het eiland niets? Waár en op hoedanige wijze zijn die 91 thans in bewerking zijnde mijnen op het eiland gesiteerd? Zijn de plekken die op de kaart als zoodanig aangegeven staan werkelijk *uitgewerkt*, of bevinden zich daar wellicht nog dieper liggende afzettingen die nog niet bewerkt werden en die dus voor eene toekomstige exploitatie nog in aanmerking kunnen komen? Wat beoelt de directie met het afgeloopen onderzoek over *alle nieuwe* terreinen?

Waarom werden de reeds gereed liggende kaarten niet aan de Regeering ingediend, en alleen die, welke betrekking hadden op Tandjong Pandan en Dendang, de *minst beduidende* districten van het eiland? Wat bevatten die kaarten? Zijn het alleen zoogenaamde topographische kaarten, of bevatten zij ook alle gegevens die men uit een mijnbouwkundig en geologisch oogpunt heeft kunnen verzamelen? Zijn het alleen topographische kaarten, dan zullen zij natuurlijk niet veel leering kunnen verstrekken, maar houden zij ook alle gegevens in die men uit een mijnbouwkundig en geologisch oogpunt kon verzamelen, dan zouden, vooral met het oog op den tijd dien de Maatschappij daaraan heeft kunnen besteden, deze zeker in staat moeten zijn om veel licht te verspreiden omtrent de vooruitzichten der toekomstige tinertsontginning op Billiton; al zou men ook niet in staat wezen, om op grond daarvan te kunnen berekenen het aantal jaren, dat men nog op Billiton zal kunnen ontginnen en zelfs, binnen ruime grenzen, niet het cijfer van den nog aanwezigen ertsvoorraad.

Wanneer die kaarten in Indië gereed lagen ter verzending aan den Directeur van O. E. en N., dan is toch wel aan te nemen, dat de directie der Maatschappij in Nederland er copieën van ontvangen had. Waarom zond ze die niet ter inzage aan den Minister?

Men begrijpe mij wel! Ik wil der Billiton-maatschappij er volstrekt geen verwijt van maken, dat zij aan de Regeering niet de inlichtingen verschafte die deze volgens de inzichten dier Maatschappij, eene meening die ik zelf bereid ben voor juist te erkennen, niet van haar eischen kon. Ik geloof alleen, dat zij én bij de Regeering, én bij de Kamer, én bij het publiek een

meer bevredigenden indruk gemaakt zou hebben, wanneer zij meer beslist of het ééne of het andere standpunt ingenomen had. Zij had, meen ik, óf de gevraagde inlichtingen omtrent den vermoedelijk nog aanwezigen ertsvoorraad op het eiland, of beter gezegd omtrent de vermoedelijke aanwezigheid van ertsafzettingen op andere gedeelten van het eiland dan die tot nu toe in ontginning waren genomen, beslist moeten weigeren, met een beroep op de Nota van Toelichting op het contract van 1852, óf zich op een geheel tegenover gesteld standpunt moeten plaatsen en de meest volledige inlichtingen moeten verstrekken, onder bijvoeging van *alle* haar ter beschikking staande bescheiden.

Door een middenweg te willen inslaan kon zij slechts ontstemming teweeg brengen, geen sympathie verwekken en hun die haar niet genegen waren slechts behulpzaam wezen om de bewering ingang te doen vinden, dat de Maatschappij iets verbergen wilde en er op uit was om de Regeering met een kluitje in het riet te zenden.

De heer Goeman Borgesius zeide: „Hoevoel tin er nog op „Billiton is weten wij niet. De Billiton-maatschappij zou het „kunnen weten, maar heeft er altijd om heen gepraat en nu „eens dit dan weder dat cijfer genoemd."

De heer Veegens zeide:

„Omtrent de hoeveelheid tinerts, die Billiton nog bevat weten „wij letterlijk niets. De Billiton-maatschappij vermoedt, dat de „nog in werking zijnde mijnen stellig niet meer dan 900 000 „à 1 000 000 pikols tin zullen opleveren. Let wel, zij spreekt „niet van het eiland Billiton, maar van de thans nog in wer„king zijnde mijnen. In welke, misschien betrekkelijk geringe, „verhouding die mijnen tot het geheele eiland staan, deelt zij „niet mede. Overigens wijst zij er zelve op, dat haar vermoeden „geen zekerheid oplevert."

Zou de Billiton-maatschappij, onder de bestaande omstandigheden, en alles in aanmerking genomen, goed en politiek gehandeld hebben door geheel open kaart te spelen en aan de Regeering de meest volledige inlichtingen te geven omtrent de gevoerde exploitatie en de verwachtingen die zij bij verdere ontginning kon koesteren? Zou zij in haar wel begrepen belang gehandeld hebben door, als resultaat van haren veeljarigen arbeid, aan de Regeering eene zoo volledig mogelijke geologische en mijnbouwkundige opname van het eiland Billiton aan te bieden, en waarin zij toonde een werk verricht te hebben dat niet alleen eene hooge practische waarde bezat, maar dat ook uit

een wetenschappelijk oogpunt beschouwd den hoogsten lof verdiende?

Hoe dikwijls ik mij die vraag ook gesteld heb, ik durf er geen bepaald antwoord op geven. Wanneer men de in de Tweede Kamer gevoerde discussies mag beschouwen als den in Nederland in dit opzicht bij velen nog heerschenden volksgeest, dan zeker zou men moeten aarzelen, dan is twijfel gerechtvaardigd.

In ieder ander land echter zou de Billiton-maatschappij zeker goed gehandeld hebben, door de resultaten van haren arbeid zoo volledig mogelijk openbaar te maken; dat had slechts kunnen dienen om hare aanspraken te verzekeren en ze onaantastbaar vast te stellen.

Men zou moeilijk den Minister van Koloniën ongelijk kunnen geven, wanneer hij zegt:

„Het eerste punt dat ik behandelde was: of vóór 1882 toe-
„zeggingen aan de Billiton-maatschappij gedaan zijn, die haar
„aanspraak gaven op eene concessie met voordeeliger voor-
„waarden dan aan een ander zouden zijn toe te staan. Die
„vraag heb ik gemeend, onder herinnering aan de feiten, ont-
„kennend te moeten beantwoorden."

De heer Beelaerts van Blokland wees op dezelfde omstandigheid, met het oog op de in 1882 verleende verlenging van concessie:

„Waar school destijds de fout in de redeneering van som-
„migen? Dat zij uit de toezegging der Regeering aan de Maat-
„schappij en uit het geheele verleden eene soort van aanspraak
„wilden afleiden voor de Maatschappij om *op dezelfde voorwaarden*
„te contracteeren."

Het ware zeker te wenschen geweest, dat de Billiton-maatschappij zich geheel op dat standpunt had geplaatst, toen zij eenmaal tot de overtuiging was gekomen, dat het beter was tot een voor beide partijen aannemelijk vergelijk te komen dan pal te blijven staan op haar vermeend recht om door te werken op de basis van het contract van 1882.

Maar dan was dat zenden van een ultimatum eene handeling waarvan moeilijk het nut is in te zien. De Maatschappij stelde zich zelve daardoor niet in voordeeliger positie. Integendeel, zij bond zich zelve de handen en stelde de Regeering buitendien in de onmogelijkheid om wijzigingen voor te stellen, die de Tweede Kamer wellicht williger gestemd zouden hebben; wijzigingen van zoodanigen aard, dat de Maatschappij ze zeer goed had kunnen aanvaarden.

„Kan de Minister zich met dat doel tot de Maatschappij wen-
„den?" zeide de heer Rutgers van Rozenburg. „Hij heeft te
„recht doen uitkomen, hoe die weg hem was afgesloten door
„het ultimatum der directie, toen zij zeide, dat dit contract was
„de uiterste prijs, waartegen zij den vrede koopen wilde. Zoo-
„danige vraag ware eene beleediging geweest voor de Maat-
„schappij; want zij zou ingesloten hebben de onderstelling, dat
„de directeuren niet waren ernstige mannen, maar omgingen
„met dreigementen, zonder voornemens te zijn die vol te houden.
„Het ultimatum intrekken konden zij niet zoolang de omstan-
„digheden dezelfde waren. Ik laat daar, wat zij hadden kunnen
„doen, of nog kunnen doen, onder veranderde omstandigheden,
„bijv. na verwerping van de bekrachtigingswet; doch voor het
„oogenblik hadden zij hunne schepen verbrand."

De Minister van Koloniën zeide, dat het zich zeer goed laat verklaren, dat de Minister De Brauw, uitgaande van de stelling, dat het sluiten van een contract met de Billiton-maatschappij behoorde tot de competentie van den Gouverneur-Generaal, en de Koning dus daaraan slechts zijn zegel had te hechten, zich tevreden had gesteld met eene zeer schrale toelichting hem door de Indische Regeering gezonden, in plaats van a posteriori een zelfstandig onderzoek in te stellen.

Dit geheel beamende, moet men zich dan toch niet afvragen, waarom dan *na* het Kamer-votum van 1883 zulk een omvattend onderzoek van wege de Regeering in loco niet heeft plaats gehad? Na 1883 had men zich immers op een geheel ander standpunt gesteld en was het niet meer de Indische Regeering, maar wel het Opperbestuur dat het heft in handen genomen had. Waarom is toen, of een paar jaren later, niet van wege de Regeering een ingenieur, des noods eene commissie van ingenieurs, de bekwaamsten die men maar vinden kon, naar Billiton gezonden, om zoo volledig mogelijk rapport uit te brengen over den actueelen toestand der ontginning en de vooruitzichten die men daaromtrent mocht koesteren? De Regeering had zonder twijfel het recht daartoe, en al waren daaraan zelfs zeer belangrijke uitgaven verbonden, die kosten zouden zeker wel besteed zijn geweest. De Regeering zou dan niet, zooals nu gebeurd is, met een wetsontwerp voor de Kamer hebben moeten komen, ter behoorlijke waardeering waarvan eigenlijk alle gegevens ont-

braken; zij zou zelve ook beter in de gelegenheid geweest zijn, op grond van die technische gegevens, zich een juist oordeel over de zaak te vormen.

Ware ik lid der Kamer geweest, en had ik mij over de vrees voor den ongunstigen afloop van een eventueel proces (ik heb deze zijde der kwestie hier gelukkig niet te behandelen) kunnen heen zetten, dan zou ik, na duidelijk te hebben doen uitkomen, dat volgens mijne meening de Billiton-maatschappij alle aanspraak had op verlenging van concessie, toch mijn stem *tegen* het aanhangige wetsontwerp hebben moeten uitbrengen.

En dit alleen daarom, omdat mij de gegevens zouden hebben ontbroken, om behoorlijk te kunnen beoordeelen, of eene verlenging *op dusdanigen grondslag* met de eischen der billijkheid en van landsbelang in overeenstemming te brengen waren. Deze gegevens had de Regeering alleen kunnen verstrekken naar aanleiding van een plaatselijk ingesteld deskundig onderzoek.

Het gold hier niet het verleenen van eene oorspronkelijke concessie voor een terrein waar men nog eerst moest beginnen te werken; men had hier niet te doen met eene nieuwe mijnbouwonderneming met veel hoop op succes en alle onzekerheid die de mijnbouw nu eenmaal met zich brengt. Het is niet weg te cijferen, dat men stond voor eene gevestigde zaak, waarvan het bestaan naar alle menschelijke berekening voor een belangrijk aantal jaren verzekerd was. Men stond hier voor eenen exceptioneelen toestand; en wanneer ik, dit in aanmerking nemende, ook geneigd zou zijn geweest exceptioneele condities toe te staan, zoowel aan de eene als aan de andere zijde, dan zou ik dit toch slechts met volledige kennis van de nadere omstandigheden hebben willen doen.

Dat ik de verlenging van termijn voor een *beperkt* aantal jaren eene groote fout moet achten, en dat dit in strijd is met de algemeen elders gehuldigde beginselen eener gezonde mijnhuishoudkunde, heb ik bereids voldoende uiteengezet en behoef ik dus hier niet nogmaals te verduidelijken. Eene dusdanige wijze van verlenging kan niet anders dan nadeelig zijn voor den Staat.

Afgezien hiervan zouden voor mij twee punten van overwegend belang geweest zijn: eerstens de uitgestrektheid van het terrein van concessie en dan de te betalen cijns. Vooral ter juiste beoordeeling van deze twee punten echter ontbreekt alle noodige toelichting.

Ik heb de motieven moeten bestrijden waarop de heer Farncombe Sanders zijne bewering steunde, dat het verkeerd was

aan de Billiton-maatschappij het geheele eiland verder ter exploitatie toe te kennen. Maar toch zijn er noch van de zijde der Regeering noch van die van de betreffende Maatschappij redenen aangevoerd om de billijkheid te betoogen, dat dit wel zou moeten geschieden. Op de Billiton-maatschappij rust de verplichting dit vooralsnog te doen.

De heer Keuchenius zeide, dat, wanneer in dit jaar de termijn der oorspronkelijk verleende concessie afloopt, van de geheele uitgestrektheid van het eiland slechts 21 □ palen in exploitatie zijn, terwijl van de overige 2000 □ palen zeer weinig bekend is en deze uitgestrektheid dus nog open ligt voor exploitatie en onderzoek.

Moet men hieruit afleiden, dat niet alleen de exploitatie, maar ook de onderzoekingen van de Maatschappij zich slechts over die 21 □ palen hebben uitgestrekt? Ook wanneer ik de noodzakelijk te stellen eischen voor eene behoorlijke waterverzorging in aanmerking neem, zou ik mij in dat geval moeilijk kunnen voorstellen, dat er termen bestaan om de aanspraken der Billiton-maatschappij op het geheele eiland te erkennen.

Wanneer ik der Billiton-maatschappij het recht op verlenging van concessie wensch toegekend te zien, dan geschiedt zulks in de eerste plaats op grond van algemeen erkende beginselen van het mijnrecht. Maar die Maatschappij zal dan ook, overeenkomstig de beginselen van dat recht, hare aanspraken moeten staven. Wanneer zij aanspraak maakt op verlenging van concessie voor het geheele eiland, dan zal zij dienen aan te toonen, dat, op grond van door haar in het werk gestelde onderzoekingen, de aanwezigheid van te ontginnen tinertsafzettingen over het geheele, of nagenoeg het geheele, eiland verondersteld mag worden. Kan zij dit niet doen, dan mag zij ook niet verwachten, dat anderen hare aanspraken zullen willen erkennen [1]).

Ook ter beoordeeling van de vraag of de bedongen cijns en het aandeel in de winst, die de Billiton-maatschappij, in verband met de overige nog door haar op te brengen belasting, uit- en invoerrechten, patentbelasting, vendupercenten, enz. [2]), aan den

---

1) Het spreekt van zelf, dat men haar bij het staven harer aanspraken eene ruime mate van vrijheid zal dienen te laten en niet juist eischen, dat volgens de bepalingen der Pruisische mijnwet dient te werk gegaan te worden, eene wet die hier nu eenmaal niet van kracht is, terwijl het der Maatschappij evenmin door de Regeering bijtijds werd aangezegd, dat men die bepalingen dacht toe te passen.

2) De heer Levyssohn Norman zeide:

„Vóórdat men aan het deelen van de winst gaat heeft het Gouvernement nog het

Staat, volgens het wetsontwerp, zal hebben uit te keeren, al dan niet redelijk mogen genoemd worden, of ze te laag of wellicht zelfs exorbitant hoog te achten zijn, ontbreken alle gegevens.

Mij is van andere landen geen voorbeeld bekend, dat de Staat, bij het verleenen van eene concessie tot mijnontginning zoo voordeelige voorwaarden voor zich bedongen heeft, en daarom ben ik gerechtigd de vraag te stellen, of de Billiton-maatschappij wel in staat zou wezen steeds aan zulke voorwaarden te voldoen *zonder roofbouw te plegen.*

Aan den anderen kant zijn, zonder twijfel, de stroomtinertsafzettingen op Banka en Billiton buitengewoon rijk en buitendien, met het oog op de bezwaren die zich in het algemeen bij den mijnbouw voordoen, bijzonder gemakkelijk te ontginnen. Er zijn dus ook in dit opzicht exceptioneele toestanden, die het rechtvaardigen, dat de Staat eenen hoogeren cijns eischt dan anders zou kunnen of mogen geschieden. Maar juist daarom moet men ook meer licht wenschen en alle gegevens verlangen te raadplegen die men uit een technisch en financiëel oogpunt noodig heeft en die, vooral in dit geval, zeker wel bij te brengen zijn.

De Staat die, onder gelijksoortige omstandigheden als Billiton, op Banka exploiteert is in de gelegenheid zelf veel waardvolle gegevens te leveren. Gewenscht zou het bijv. geweest zijn te kunnen nagaan welke uitkomsten men verkreeg, wanneer men de hier voorgestelde regeling toepaste bij de op Banka verkregen resultaten en dat, ook met het oog op wisselende marktprijzen, voor eene serie van jaren, waarbij, ieder jaar afzonderlijk, de onkosten en inkomsten zoo gedetailleerd mogelijk waren aangegeven.

Aan het bedingen van een aandeel in de winst van de zijde van den Staat blijven echter groote bezwaren verbonden. In beginsel kan ik het niet goedkeuren. Dat *moet*, dunkt mij, in de toekomst tot allerlei moeilijkheden aanleiding geven.

Verschillende leden van de Kamer leverden beschouwingen over deze financiëele regeling en kwamen tot de conclusie, dat het voordeel hetwelk de Staat, volgens het ontwerp, voor zich bedongen had niet voldoende was.

Den leden die dit deden ontbrak echter, niet minder dan aan mij, de grondslag om tot een eenigzins juist oordeel te geraken.

„genot van ongeveer f 200 000 aan uitgaande rechten, f 75 000 aan vendusalaris van „het te Batavia te verkoopen tin en f 65 000 aan patent, buiten het prélèvement „van 5½ pct. van de bruto-opbrengst."

Eéne groote vergissing begingen die leden zeker, nl. zij gingen uit van de veronderstelling dat het toestaan van verlenging van concessie was een *don gratuit* van de zijde van den Staat; één groot verzuim werd door die leden gepleegd, doordat zij bij hunne beschouwingen geen acht sloegen op het alles beheerschende beginsel van het mijnrecht, het recht van den *opspoorder* en *vinder*, en op het feit dat de Regeering hier stond voor dien rechtmatigen opspoorder en vinder van tinertsafzettingen op Billiton.

De toestand waarin de zaak na het votum der Kamer gekomen is, kan in geen enkel opzicht bevredigend genoemd worden; vooral niet met het oog op den binnen kort aanbrekenden termijn van expiratie van het contract van 1852.

Wanneer nu een proces moet worden gevoerd, dan kan dit jaren lang duren. En zelfs de uitslag van zoodanig proces, hoe ook de beslissing valle, kan geene bevredigende uitwerking hebben.

Wint de Staat het proces, en moet de Billiton-maatschappij tengevolge daarvan het veld ruimen, dan zal het publiek geweten zich niet bevredigd kunnen gevoelen. Men zal niet het bewustzijn kunnen koesteren, dat men rechtvaardig heeft gehandeld tegenover die Maatschappij.

Verliest daarentegen de Staat het proces, en wordt tengevolge van dien de Billiton-maatschappij in de gelegenheid gesteld om door te werken op den grondslag van het contract van 1882, dan zal deze moeilijk de overtuiging ingang kunnen doen vinden, dat zij iets verworven heeft, dat haar billijkerwijze toekwam.

Haarlem, Januari 1892.
